मेलौली नगरपालिका

आवधिक नगर उद्यम विकास रणनीतिक योजना

(आ.व.०७५।०७६ देखि ०७९।०८०)

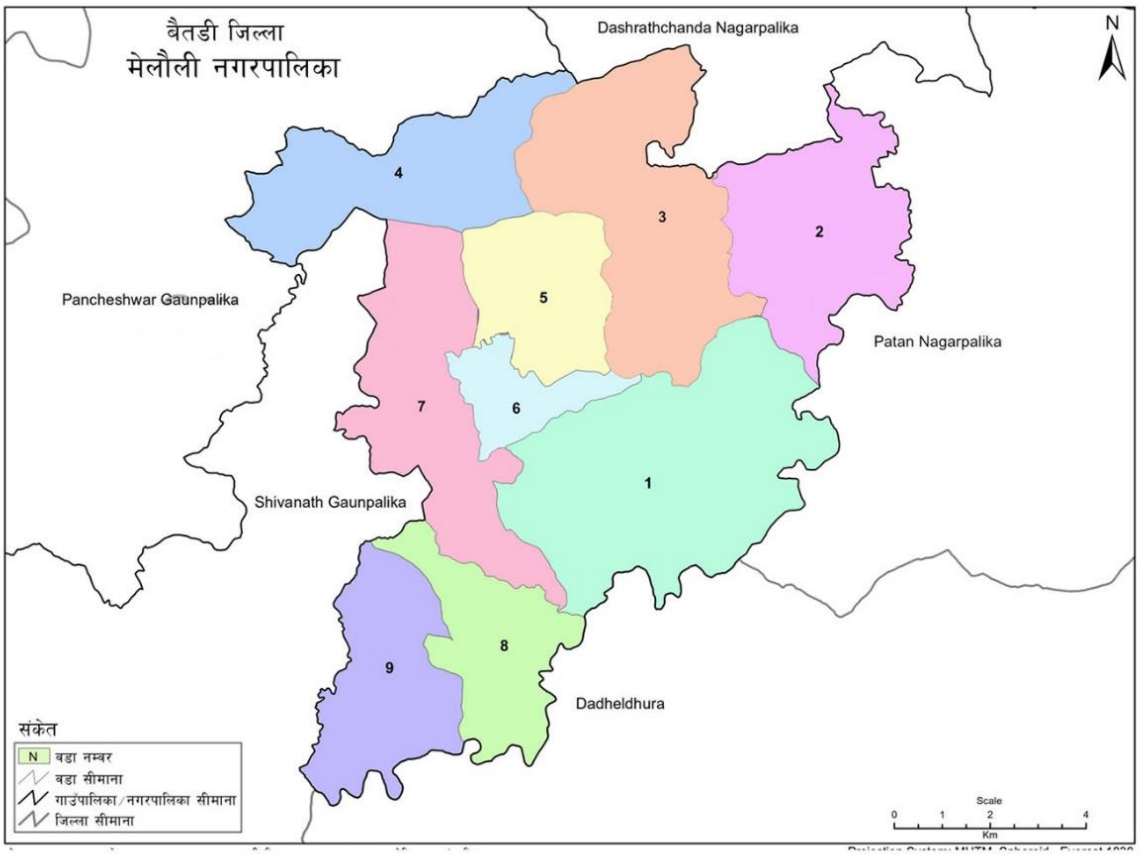

मेलौली नगरपालिका

बैतडी

सान्दर्भिक श्रोत नक्सा

जिल्ला बैतडी

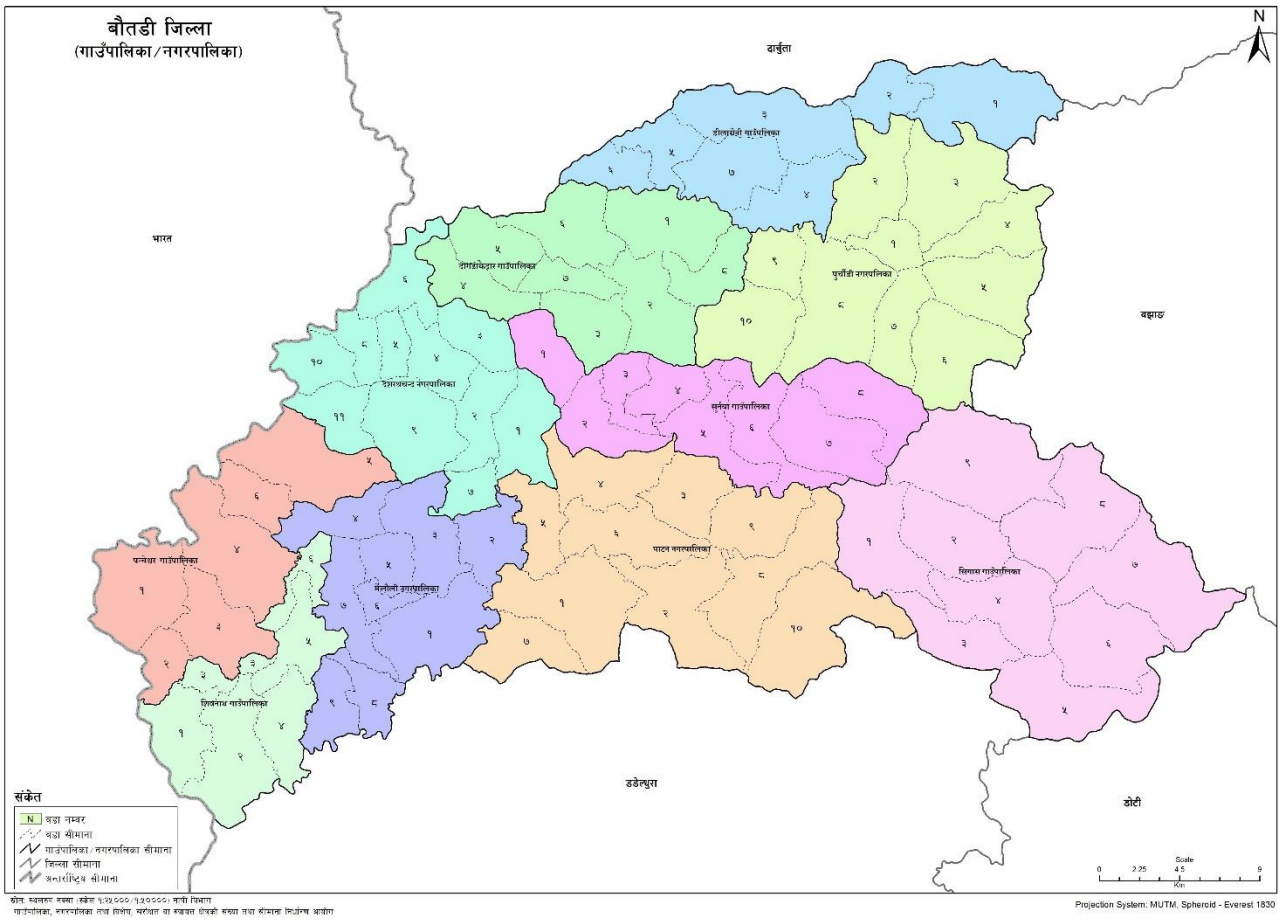

मेलौली नगरपालिका

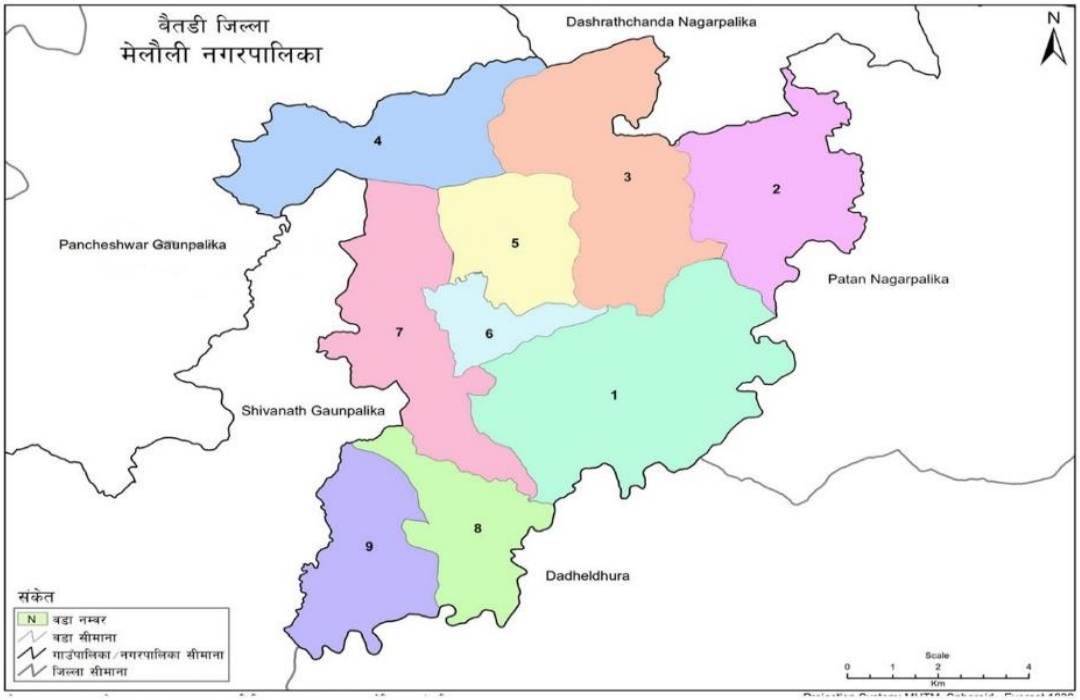

मेलौली नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
मेलौली, बैतडी
७ नं. प्रदेश

मन्तव्य

नेपालको संविधान २०७२ अनुसार राज्यको पुर्न संरचना ७ वटा प्रदेशमा विभाजन भई संघ सरकार मार्फत ७५३ वटा नगर तथा गाउँ पालिकाबाट स्थानीय स्वायत शासन प्रक्रिया संग आवद्ध हुदै नेपालमा विकासका प्रयास एवं गरीवि निवारण का लागि विभिन्न कार्यक्रम योजना एवं कार्यान्वयन गरी रहेका छौं ।

बैतडी जिल्लाका दश ओटा स्थानीय तह मध्ये मेलौली नगरपालिकाको स्थानीय स्रोतको उपलब्धतामा आधारीत उद्यमहरुको वर्तमान अवस्था एवं विगतका प्रयासको समीक्षा गर्दै आउँदा दिनहरुमा वर्तमानमा संञ्चालित उद्यमको स्तर उन्नती एवं नयाँ उद्यमका सम्भावनालाई पहिचान गरी लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (MEDEP), क्षेत्रीय कार्यक्रम सहयोग कार्यालय धनगढी, कैलाली को आर्थिक सहयोग र अप्सन्स् फर रिसर्च एण्ड डेभलभमेण्ट अन सस्टेनीविलिटी (ORDS) प्रा.लि.को प्राविधिक सहयोगमा क्षेत्रगत "उद्यम विकास रणनीतिक योजना, २०७५" आ.व. ०७५/०७६ देखि ०७९/०८० तर्जुमा गरीएको छ ।

यस योजना तर्जुमामा सहयोग गर्नुहुने लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (MEDEP), क्षेत्रीय कार्यक्रम सहयोग कार्यालय धनगढी, कैलालीको आर्थिक सहयोग र अप्सन्स् फर रिसर्च एण्ड डेभलभमेण्ट अन सस्टेनीविलिटी (ORDS) प्रा.लि. एवं मेलौली नगरपालिका कार्य समितिका पदाधिकारी, कर्मचारी, उद्यमी, सूचनादाता सबैमा सहयोगका लागि हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।

मेलौली नगरपालिका बैतडीले यस रणनीतिक योजनाका आधारमा आगामी योजनाहरुको तर्जुमा गरी उद्यमका क्षेत्रका प्रस्तावित योजनाहरुलाई समेत अध्ययन विश्लेषण गरी बार्षिक रुपमा कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडी बढाउने छ । यस मेलौली नगरपालिकालाई उद्यमका क्षेत्रका योजना निर्माण, कार्यान्वयन एवं मूल्याकंन गर्न सहयोग पुर्‍याउने साथै विभिन्न दातृ निकायहरु र विकास साझेदारहरु संग कार्यक्रमको साझेदारी गर्न यो रणनीतिक योजना एउटा आधार दस्तावेजका रुपमा रहने प्रति पुर्ण विश्वस्त हुदै यसको सफल कार्यान्वयनका लागी प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

स-धन्यवाद ।

कृष्ण सिंह नायक
नगर प्रमुख

कृष्ण सिंह नायक
नगर प्रमुख

Company Regd No. : 160135/073/074 VAT No. : 604368146

Options for Research and Development on Sustainability Pvt. Ltd

कृतज्ञता ज्ञापन

यो उद्यम विकास रणनीतिक योजना, २०७५ आ.व. (०७५।०७६ देखि ०७९।०८०) को ५ बर्षे रणनीतिक योजना तर्जुमामा प्रक्रियामा हाम्रो कम्पनी अप्सन्स फर रीसर्च एण्ड डेभलभमेण्ट अन सस्टेनीविलिटी (ORDS) प्रा.लि. लाई निमार्ण प्रक्रियाको साझेदारमा सम्झौता गरी जिम्मेवारी दिनु हुने मेलौली नगरपालिका र लघु उद्यम विकास कार्यक्रम, क्षेत्रीय कार्यक्रम सहयोग कार्यालय कैलाली लाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यस योजना तर्जुमा प्रक्रियामा साथ एवं सहयोग प्रदान गर्नु हुने पूर्व योजना तर्जुमा र अन्तिम योजना तर्जुमा प्रक्रियाका सहभागिहरु, नगरपालिकाका प्रमुख श्री कृष्ण सिह नायक, उप प्रमुख श्री राधा ओझा, एवं वडा अध्यक्ष ज्युहरु, उद्यमीहरु, माध्यमिक सूचना उपलब्ध गराउने विभिन्न जिल्ला स्थित विषयगत निकाय, विकास साझेदारहरु र जिल्ला लघुउद्यमीहरुको संघ धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ । साथै लघु उद्यम विकास कार्यक्रम, क्षेत्रीय कार्यक्रम सहयोग कार्यालय कैलालीका बजार व्यवस्थापन विशेषज्ञ श्री बलराम शर्मा लाई बिशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । त्यसैगरी योजना तर्जुमाको चुस्त ब्यवस्थापन गरि दिनु भएकोमा नगरपालिकाका कार्यकारी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री लोकन्द्र सिह नेगी ज्यू, एवं अन्य कर्मचारीहरुलाई पनि हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यो योजना तर्जुमामा सूचना संकलन गरी सहयोग गर्नु हुने नरेश विष्ट एवं सूचनादाता, योजना निर्माणमा पुरा समय अमूल्य योगदान दिनुहुने सबै जन निर्वाचित प्रतिनिधिज्यूहरु लगायत सम्बन्धित बिषयगत निकायका कर्मचारीहरु तथा अन्य विविध समूहको प्रतिनिधित्व गर्नु हुने महानुभावहरु र बढो मेहनेतका साथ नगरपालिका तहका बिबिध सूचनाहरु उपलब्ध गराई योजना तर्जुमालाई सहज बनाई दिनुहुने सरोकारवालाहरुलाई समेत धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

सधन्यवाद ।।।

.....

लोकेश लाल शाह

अध्यक्ष

अप्पसन्स् फर रीसर्च एण्ड डेभलभमेण्ट अन सस्टेनीविलिटी प्रा.लि.

काठमाण्डौ, १६, काठमाण्डौं ।

Office address: Kathmandu Metropolitan Ward # 16,Banasthali, Kathmandu, Nepal
Email: optionsrds@gmail.com, ordsnepal@gmail.com **Contact No: 9858440999**/9741068459

बिषय सुची

लघु उद्यम विकासको ५ वर्षे रणनीतिक योजनाको संक्षिप्त झलक 6

खण्ड १ पृष्ठभूमि 8

१.१ स्थानीय तहको परिचय 8

१.२ उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमाको उद्देश्य 8

१.३ रणनीतिक योजनाको औचित्य 8

१.४ रणनीतिक योजना तर्जुमा प्रकृया 9

१.४.१ पुर्व योजना तयारी गोष्ठि 9

१.४.२ तथ्यांक संकलन र विश्लेषण विधि : 9

१.४.३ सहभागितात्मक योजना तर्जुमा गोष्ठी आयोजना 9

१.४.४ तर्कवद्ध योजना पद्धति (Log Frame Approach) 9

१.५. नगर उद्यम विकास योजनाको सिमा (Limitation) : 9

१.६ नगर उद्यम विकासका चुनौती तथा अवसरहरु 10

१.६.१ चुनौतीहरु 10

१.६.२ अवसरहरु : 10

१.७. नगरपालिका उद्यम विकासको दीर्घकालिन सोच : 10

१.८ दीर्घकालिन सोच 10

खण्ड–२ : वस्तुस्थिति विश्लेषण 11

२.१. मेलौली नगरपालिका, बैतडीको सूचना/तथ्यांक विवरण 11

२.१.१ भौगोलिक अवस्थिति, सीमाना तथा राजनीतिक, प्रशासनिक विभाजन, कूल क्षेत्रफल : 11

२.१.२ विकासका लागि विगतका प्रयास र उपलब्धीहरु : 11

२.१.३ सामाजिक सेवा अन्तर्गत : 11

२.१.४ शिक्षाको विकास : 11

२.१.५ स्वास्थ्य क्षेत्रको विकास : 11

२.१.६ पूर्वाधार विकास : 11

२.१.७ सडक विकास : 12

२.१.८ विद्युतिकरण विकास : 12

२.१.९ खानेपानी सेवाको अवस्था : 12

२.१.१० औधोगिक तथा खनिज विकास : 12

२.१.११ भु–क्षय सम्भावित क्षेत्र : 12

२.१.१२ जलशक्तिको विवरण (नदी, खोला, ताल, पोखरी, आदी): 12

२.१.१३ प्राकृतिक स्रोत साधन : 12

२.२ जनसंख्याको विवरण 13

२.२.१ कूल जनसंख्या 13

२.२.२ वडागत जनसंख्या विवरण : 13

२.३ उद्यम विकास : 13

२.६ लघु उद्यम संग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने सरकारी कार्यालय, संघ संस्था एवं वित्तिय क्षेत्रको उपसथीति को अवस्था : 15
ख) लघु उद्यम संग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने वित्तिय क्षेत्रको उपस्थिती को अवस्था : 15
२.७ वन तथा वातावरण : 16
२. ६ स्थानीय तहमा उद्यम विकाससम्बन्धी सेवा प्रदायकहरु 17
खण्ड-३: उद्यम विकास रणनीतिक योजना २०७४/०७५ - २०७९/०८० 18
३.१ परिचय (Introduction) 18
३.२ निर्देशक सिद्धान्त (Guiding Principle) 18
३.२.१ नगरपालिका उद्यम विकासका निर्देशक सिद्धान्तहरु : 18
३.२.२ सहभागितामूलक पद्धतिको अवलम्वन 19
३.२.३ दिगो विकासको अवधारणा अवलम्वन 19
३.२.४ लैंगिक समता, समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण : 19
३.२.५ सु-शासनको प्रवर्द्धन 19
३.२.६ समुदायको परिचालन विकासको मूल आधार : 19
३.२.७ अनुगमन तथा मुल्यांकन 19
३.२.८ नगरपालिका तथा समुदायमा प्रभाव 20
३.२.९ रोजगारीको अवसरमा बृद्धि 20
३.२.१० आर्थिक बृद्धि 20
३.२.११ श्रोतको दिगो परिचालन 20
३.२.१२ गरिवी न्यूनीकरणमा सहयोग 20
३.२.१३ बातावरणमा सकारात्मक प्रभाव 20
३.२.१४ सामाजिक समावेशीकरण तथा जनसहभागिता 20
३.३ परिकल्पना (Vision) 20
३.४ लक्ष्य (Goal) 21
३.५ उद्देश्य (Objectives) 21
३.६ नतिजा (Output/Result) 21
३.६.१ रोजगारीको अवसरमा बृद्धि : 21
३.६.२ आर्थिक बृद्धि : 21
३.६.३ श्रोतको दिगो परिचालन : 21
३.६.४ गरिवी न्यूनीकरणमा सहयोग : 21
३.६.५ बातावरणमा सकारात्मक प्रभाव 21
३.६.६ सामाजिक समावेशीकरण तथा जनसहभागिता 21
३.७ रणनीति (Strategy) 21
३.८ प्रमुख कार्यक्रमहरु (Priority Program) 25
३.९ परिमाणात्मक परिलक्ष्य (Quantitative target indicators) 25
३.१० तर्कवद्ध योजना खाका (Logical Framework) 27

३.११ उद्यम र रोजगारी श्रृजना तथा लगानि र आय बृद्धि योजना : 31
३.१२ सीप बिकास तालीम योजनाः 38
३.१३ लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको स्तर उन्नति योजनाः 38
३.१४ वित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धिपहुँच बृद्धि योजनाः 39
३.१५ मूल्य श्रृखलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन 39
३.१६ प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिबर्तन योजनाः 40
३.१७ वित्तीय व्यवस्थापन (Fiscal Management) 40
३.१८ वित्तिय आय व्ययको अनुमानीत सारासं विवरण : 46
३.१८ जनशक्ति (Human Resource) 48
३.१९ जिम्मेवारी तालिका (Responsibility Matrix) 48
३.२० प्रतिवद्धता (Commitment) 49
खण्ड-४: अनुगमन तथा मूल्याङ्कन 50
४.१ अनुगमन 50
४.२ नतिजा मापन 50
४.३ प्रतिवेदन 50
४.४ मूल्याङ्कन 50
खण्ड-५: अनुसूचीहरु 52
अनुसुची १ : लघुउद्यमी सृजना र विकास गर्ने क्रमिक प्रक्रिया 52
अनुसुची २ : लघु उद्यम विकास तथा प्रवर्द्धनका लागि सरकारका तर्फबाट भएका नीतिगत व्यवस्थाहरु : 53
अनुसुची ३ : सन्दर्भ सामाग्रीहरु 54
अनुसुची ४ : योजना तर्जुमा कार्यमा संलग्न जनशक्तिको बिवरण 55
अनुसुची ५ : पूर्व योजना तर्जूमा गोष्ठीमा सहभागीहरुको नामावली 56
अनुसुची ६ : अन्तिम योजना गोष्ठीमा सहभागीहरुको नामावली 59
अनुसुची ७ : समस्या बिश्लेषण तालिका 61

लघु उद्यम विकासको ५ वर्षे रणनीतिक योजनाको संक्षिप्त झलक

जिल्ला	बैतडी	
कार्यक्रम अवधि	५ वर्ष (२०७५/०७६-२०७९/०८०)	
कार्यान्वयन गर्ने मुख्य निकाय	मेलौली नगरपालिका कार्यालय बैतडी	
उद्यम बिकास कार्यान्वयनमा संलग्न हुने निकायहरु	✓मेलौली नगरपालिका बैतडी ✓कृषि शाखा ✓उद्योग विकास शाखा ✓पशुसेवा शाखा ✓महिला तथा बालबालिका शाखा ✓उद्योग बाणिज्य संघ ✓वन कार्यालय ✓वन उपभोक्ता महासंघ ✓कार्यरत गैरसरकारी संघसँस्थाहरु ✓घरेलु तथा साना उद्योग महासंघ	
प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	**गरिबी निवारणका लागी लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (मेडपा)**	
कार्यक्रमले समेट्ने क्षेत्रहरु	नगरपालिकाका ९ बटा वडाहरुका सबै बस्तीहरु	
वित्तीय स्रोत	बजेट प्राप्त हुने स्रोत तथा शिर्षकहरु :	अनुमानित बजेट
	मेलौली नगरपालिकाबाट	१,००,००,०००
	कृषि बिकास शिर्षक बाट, खर्च हुने	१४,००,०००
	पशुसेवा शिर्षक बाट खर्च हुने	१४,००,०००
	वन तथा सा.ब.उ.संघ बाट खर्च हुने	१५,००,०००
	महिला तथा वालवालिका शिर्षक बाट खर्च हुने	१६,५०,७००
	उद्योग विकास शाखा बाट खर्च खर्च हुने	५२,५९,२००
	घरेलु तथा साना उद्योग महा संघ । उद्योग बाणिज्य संघ	७,००,०००
	NGO/INGO बाट	४७,४८,६००
	अपुग रकम जुटाउन अन्य दातृ निकाय संग पहल गर्नु पर्ने रु	५८,५०,०००
	जम्मा	**३,२५,०८,५००**
५ बर्षमा सृजना हुने उद्यमीको संख्या	**६९४**	
५ बर्षमा सृजना हुने रोजगारीको संख्या	**८६५**	
परिकल्पना	"मेलौली नगरमा उद्यमशिलताको विकास गरी आत्मनिरभर उद्यमीभई जीवनस्तरमा सुधार स्थानिय उत्पादनले बजार पाएको हुनेछ"	
लक्ष्य	यस मेलौली नगरपालिकाको लघुउद्यम बिकास योजनाको मूल लक्ष्य भनेको नगरपालिका क्षेत्रमा छरिएर रहेका श्रोत तथा सीपमा आधारित लघु तथा घरेलु उद्यमहरुको स्थापना तथा विकास गरी	

	थप ७० प्रतिशत लक्षित समूहका परिवारको आयस्तरमा सुधार ल्याई जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने तथा कतिपय लघु उद्यमहरुको साना उद्योगमा स्तरोन्नती गर्ने हो: लक्षका सूचकहरु: ● योजनाको अन्त्य सम्ममा नयाँ उद्यम स्थापना गर्ने उद्यमीमध्ये ७० प्रतिसत उद्यमीको आयमा कम्तिमा पनि ६० प्रतिसतले बृद्धि भएको हुनेछ । ● लघु उद्यममा रोजगारी पाउँने मध्दे कम्तिमा पनि ६५ प्रतिसतको आयमा ६० प्रतिसतले बृद्धि भएको हुँने छ । ● स्तरोन्नतीको सेवा पाएका मध्ये कम्तिमा पनि २५ प्रतिसत लघु उद्यमहरु साना उद्यममा परिणत भएका हुँने छन ।
उद्देश्य	लक्षित बर्गको जनताको समृद्धिका लागी मेलौली नगरपालिकामा छरिएर रहेका परम्परागत सीप, शिल्पीहरु तथा स्रोत साधनको पहिचान गरि लघु घरेलु तथा साना उद्योगको स्थापना तथा स्तरोन्नति गरि थप रोजगारीको श्रृजना गरी विपन्न बर्गका समुदायका मानिसको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने ।
मुख्य कार्यक्रमहरु	
१	स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन तथा लक्षित समूह पहिचान
२	उद्यमशीलता विकासका लागि सामाजिक परिचालन
३	उद्यमशीलता विकास तालीम
४	प्राविधिक सिप विकास तथा पुराना उद्यमको स्तरोन्नती गर्ने ।
५	बित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धि
६	उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धन विस्तार
७	मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन,
८	व्यवसायिक परामर्श सेवा
९	मानवश्रोत व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास
१०	प्राबिधिको विकास तथा प्रविधि परिबर्तन
११	लघु उद्यमीहरुको लागी घुम्ति कोषको रुपमा उद्यम विकास कोषको ब्यवस्था

खण्ड १ पृष्ठभूमि

१.१ स्थानीय तहको परिचय

नेपालको संविधान, २०७२ र स्थानिय निकाय संञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय निकायहरु (जिल्ला समन्वय समिति, नगरपालिका र गाउंपालिकाहरुलाई) स्थानीय सरकारको रुपमा स्थापित गरेको छ। कानूनमा नै व्यवस्था गरी साधन श्रोत तथा जनशक्ति सहित अधिकारको निक्षेपण गर्ने कार्यको आरम्भ भएको छ। अधिकार निक्षेपणबाट स्थानीय स्तरको विकास निर्माण र सेवा प्रवाहमा स्थानीय निकायहरुलाई पूर्णतः जिम्मेवार बनाउने उद्देश्य राखिएको छ। यसै अनुरुप जिल्ला स्तरमा जिल्ला समन्वय समितिले र स्थानिय तह नगरपालिका एवं गाउंपालिका मा दीर्घकालिन सोचका साथ पार्श्वचित्र, आवधिक नगरपालिका / गाउंपालिका योजना एवं क्षेत्रगत योजना तर्जुमा गर्ने कार्यको थालनी भएको छ।

प्रत्येक स्थानीय निकायहरुले आफ्नो क्षेत्रको क्षेत्रगत विकासका लागि आवधिक तथा वार्षिक योजना निर्माण गरी साधन श्रोतको आधारमा ती विकास योजना तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्न सक्ने व्यवस्था स्थानिय निकाय संञ्चालन ऐन, २०७४ ले गरेको छ। यही प्रावधान अनुरुप बैतडी जिल्लाको मेलौली नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रको स्थानीय श्रोत साधनको प्रभावकारी परिचालन र प्रवर्द्धन गरी स्थानीय जनसमुदायको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने मूल उद्देश्यले पाचं वर्षे नगर उद्यम विकास योजना निर्माण गर्न लागेको हो।

समुदायमा रहेको दक्ष, अर्द्धदक्ष तथा अदक्ष जनशक्तिलाई उद्यमशिलताका क्षेत्रमा सशक्तिकरण गरी स्थानीय स्तरमा छरिएर रहेका साधन श्रोतहरुलाई योजनाबद्ध रुपमा परिचालन गर्न यो नगर उद्यम विकास योजनाले मार्ग दर्शन गर्ने अपेक्षा राखिएको छ। यो नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा गर्दा आगामि पाचं वर्षका लागि नगरपालिका उद्यम विकास कार्यक्रम तथा बजेट प्रक्षेपण गरिएको छ। यो क्षेत्रगत योजनाको कार्यावधी ०७४/०७५ देखि ०७८/०७९ पांच वर्षको हुनेछ।

१.२ उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमाको उद्देश्य

यो नगर उद्यम विकास योजना कार्यान्वयन गर्दा नेपाल सरकार बाट प्राप्त गरीने विकास कार्यक्रम अन्तर्गतको रकम, नगरको निजि श्रोत बाट हुने आम्दानी र विभिन्न सरकारी एवम् गैर सरकारी संस्था बाट सहयोग स्वरुप प्राप्त हुने रकम तथा जनश्रमदान बाट मेलौली नगरपालिका भित्रका लक्षित वर्गमा कार्ययोजना तर्जुमा गरी प्राथमिकताको आधारमा कार्यान्वयन गरीने छ। मुख्य रुपमा कृषि, वन, सेवा सम्वन्धी उद्यम व्यवसायहरु योजनाबद्ध रुपमा सञ्चालन गरी उद्यम तथा उद्यमिहरु निर्माण गर्नु नै यस योजनाको उद्देश्य राखिएको छ।

१.३ रणनीतिक योजनाको औचित्य

उपलब्ध श्रोत तथा साधनको अधिक्तम परिचालन गरी उद्देश्य अनुसार नतिजा प्राप्त गर्नका लागी योजनाको आवश्यकता पर्दछ। उद्देश्य , लक्ष्य , कार्यनिति , कार्यविधी , नियम, कार्यक्रम तथा बजेटको व्यवस्थित संयोजनवाट योजना बन्दछ। हालको अवस्था के छ , चाहेको अवस्था कस्तो हो र त्यसका लागी कस्तो कार्यक्रम तय गरेर त्यो अवस्थामा पुग्ने भनेर सुझबुझका साथ अगाडी बढ्न जरुरी छ। नगरपालिका स्तरमा योजना छनौटका सम्पूर्ण प्रकृया पुरा गरी परियोजना तयार गर्ने, त्यसको कार्यान्वयन र प्रभावकारीता मूल्याङ्कन गर्ने सँस्कृतिको विकास गर्नका लागी योजना बद्ध विकासको वाटोमा हिड्न आवश्यक देखिन्छ। कति समय सम्ममा कति उपलब्धी हासिल गर्ने , त्यसका लागी आवश्यक श्रोत तथा साधन कति र कसरी जुटाउने, मानवीय शक्तिको व्यवस्थापन कसरी गर्ने , लगानी अनुरुपको नतिजा/परिणाम हात पर्‍यो कि परेन भनेर प्रभावकारीता मूल्याङकन गर्ने कार्यको सिलसिलेबार र लिखीत ढाँचामा योजना ल्याउनु पर्ने आबश्यकता महसुस गरिएकाले बैतडी जिल्लाको मेलौली नगरपालिका ले नगर उद्यम विकास योजनाको ५ बर्षे आवधिक योजना तयार पार्ने आवश्यक ठानेको हो।

विकासका विभिन्न मोडलहरु परियोजना तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरुले ल्याउने गर्दछन् र आफ्नो अवधि पुरा भएपछि त्यसलाई अस्तब्यस्त छाडिदिनाले प्रभावकारीतामा दिगोपना आउन नसकी ठूलो धनराशी खेर जाने गरेको छ तर त्यसो हुन बाट रोक्न आफ्नो नगरपालिका स्तरवाट सकेको प्रयास गर्ने अठोटका साथ लघुउद्यम विकास कार्यक्रमको मोडल यस नगरमा आन्तरिकीकरण गर्नु परेको हो । यस कार्यले नगर भित्रका श्रोतको लेखाजोखा भई संम्भाब्य उद्यम के हुन सक्छ भन्ने बारेमा वाटो प्रशस्त गर्दछ । नगरपालिकामा सशक्तिकरणका कार्यक्रमहरु को सार्थकता सिद्ध गर्नका लागी यो आवधिक योजनाको आवश्यकता महसुस गरिएको छ । नगरपालिकामा पिछडीएका महिला, आदिवासी जनजाती, दलित, अति गरिव, विकासका मूल प्रवाहबाट बाहिरीएका तथा सामाजिक वहिष्करणमा परेर त्रासतीपूर्ण जीवन निर्वाह गरिरहेका जनतालाई सकारात्मक विभेद नीतिका रुपमा सामाजिक समावेशीकरण गर्न आवश्यक भनी समय सापेक्ष योजना तयार गरी विकासको प्रकृयामा अगाडी वढ्न आवश्यक देखिएका ले उपयुक्त यो मोडलको दायरा भित्र रहेर यो उद्यम विकासको ५ वर्षे आवधिक योजना वनाइएको छ ।

१.४ रणनीतिक योजना तर्जुमा प्रकृया

१.४.१ पुर्व योजना तयारी गोष्ठि

नगर स्तरमा नगर प्रमुख, उप प्रमुख, वडाअध्यक्ष, प्रमुख प्रसासकिय अधिकृत, स्थानिय बुद्धिजीवी, स्थानिय लधुउद्यमी लगायत सम्वन्धित सरोकारवालाहरुको निर्णयबाट सम्वन्धित नगरपालिका र वडाहरुमा नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमाका लागि बडा स्तरमा र बस्ती स्तरमा छलफल गरी योजना निर्माणको आवश्यक तयारी गरीयो । वडास्तरमा सम्पुर्ण सरोकारवालाहरु-जनप्रतिनिधि, स्थानिय बुद्धिजिवीहरु, शिक्षक, सामाजिक कार्यकर्ताहरु, उद्यमी एवं सरोकारवाला संघ संस्थाका प्रतिनीधिहरुको विच छलफल गरी बडा अन्तरगत रहेका सवै वस्तिहरुमा गाउं । नगर उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६९ र गाउपालिका र नगरपालिका उद्यम विकास योजना तर्जुमा कार्यान्वयन कार्यविधि तथा सञ्चालन निर्देशिका, २०६७ ले व्यवस्था गरे अनुसारको प्रथम चरणका क्रियाकलापहरु सम्पन्न गर्नुपर्दछ । उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा मार्गदर्शन (नमूना), भाद २०७४ उक्त कार्य सहज रुपमा सञ्चालन गर्न सामाजिक परिचालक वा परामर्शदाताको सहजिकरणको आवश्यकता रहेकोछ ।

१.४.२ तथ्यांक संकलन र विश्लेषण विधि :

लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको प्राविधिक सहयोगमा नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा बैतडी जिल्ला अर्न्तगत मेलौली नगरपालिका छनौट गरिएकोछ । यस नगरपालिका का स्थानीय वासिन्दाहरु संगको मिति २०७४ फाल्गुण १८ गते देखि २०७५ बैशाख १५ सम्पन्न छलफल (Focus Group Discussion), सहभागितात्मक ग्रामीण लेखाजोखा (PRA) मार्फत संकलित सुचना र मेलौली नगरपालिका मा उपलब्ध Secondary Source को आधारमा प्राप्त सुचना तथा तथ्यांक संकलन गरी विश्लेषण गरिएको छ ।

१.४.३ सहभागितात्मक योजना तर्जुमा गोष्ठी आयोजना

यस योजना तर्जुमाका लागि मेलौली नगरपालिका अन्तरगत रहेको वडाका स्थानीय जनसमुदाय बीच एक दिने कार्यशाला गोष्ठि आयोजना गरी सो बाट प्राप्त जानकारी अनुसार यो नमुना योजना तयार गरिएको छ ।

१.४.४ तर्कवद्ध योजना पद्धति (Log Frame Approach)

यो आवधिक योजना तर्जुमा गर्दा तर्कवद्ध योजना पद्धतीलाई अवलम्वन गरिएको छ । क्षेत्रगत रुपमा सूचनामा उपलब्ध भएमात्र समस्या तथा अवसरहरुलाई सम्बोधन गर्ने गरी लक्ष्य तथा उद्देश्यहरु क्रमवद्ध रुपमा राखिएका छन् ।

१.५. नगर उद्यम विकास योजनाको सिमा (Limitation) :

यो नगर उद्यम विकास योजना छोटो समयमा मेलौली नगरपालिका को वडाहरु र स्थानीय बासिन्दा बीच छलफल गरी तयार पारिएको हो । आवश्यक सुचनाका लागि नगरपालिका, सरोकारवाला संघ संस्थाहरु, जिसस, विषयतगत कार्यालयहरु संग समन्वय एवं सहकार्य गर्न सकिएको छैन ।

प्रथम चरणको अभ्यासका लागि वडा एवं बस्ति स्तरको एक दिने छलफलमा आधारित सुचनालाई मुख्य श्रोतका रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ । वडा एवं वस्तिबाट प्राप्त भएका उद्यम विकास योजनाहरुको वडा स्तरमा हुने प्राथमिकिकरण, विश्लेषण र तत्पश्चात तेश्रो चरणमा नगर स्तरमा उद्यम विकास योजनाहरुको पुन समिक्षा, विश्लेषण तथा प्राथमिकिकरणको प्रकृया पुरा गर्न सकिएको छैन । तर आवधिक नगर उद्यम विकास योजनाका लागि आवश्यक पुर्ण खाकाको स्वरुप यस नगर उद्यम विकास योजनामा समावेश गरिएको छ । तसर्थ सम्वन्धित कुनै पनि वडाले यस नमुना नगर उद्यम विकास योजनाले प्रस्तुत गरेको संरचनाका आधारमा नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

१.६ नगर उद्यम विकासका चुनौती तथा अवसरहरु

१.६.१ चुनौतीहरु

योजना वनाउनु भन्दा पनि त्यसको सफल कार्यान्वयन महत्वपूर्ण पक्ष हो । यस मेलौली नगरपालिकाको वर्तमान अवस्थाको समग्र अध्ययन गरेर उद्यम विकासको योजना बनाउनु राम्रो हुँदाहुँदै पनि बर्तमान सन्दर्भमा गहिरो सर्बेक्षण र अध्ययन गर्न नसकिए तापनि यहांका जनताको सामाजिक, आर्थिक स्तर उकास्दै जीवनशैलीमा परिवर्तन ल्याउन एउटा उपयुक्त माध्यमको रुपमा स्थानीय जनसमुदायका लागि योजनाबद्ध रुपमा उद्यम तथा ब्यवसाय लाई अगाडी सार्ने प्रयास गरिएको छ । यसै प्रशंगमा यस नगरपालिका का जनताको जिविकोपार्जनमा सुधार ल्याउने कार्यमा निम्न अनुसार चुनौतीहरु महुसुस गरिएको छ :

- यहाँको आम्दानीको मुख्य श्रोत खेती भएको र खेतीपातीमा आधुनिक खेती प्रणाली अनूरुप खेतीपाती हुन सकिरहेको देखिंदैन ।
- रोजगारीका बैकल्पिक अवसरहरुको खांचो रहेको छ ।
- वित्तिय श्रोतका लागि स्थानीय स्तरमा वित्तिय श्रोतको पहुंच हुन सकेको छैन् ।

१.६.२ अवसरहरु :

यो मेलौली नगरपालिका क्षेत्रफलका आधारमा सानै भएता पनि आर्थिक पक्षमा राम्रो सम्भावना तथा अबसर बोकेको ठाँउ हो । यो नगरपालिका को ५ वटा वडालाई छोएर पाटन पञ्चेश्वर जोडने मुख्य सडक मार्ग नगरपालिका को वडा नं. २, ३, ५, ६ र ७ वडा भएर गएको छ । उक्त सडकको विभिन्न स्थानमा बजार केन्द्र भएको सलेना, लामालेक र मेलौली काणा स्थानिय बजारको रुपमा विकास भएको र स्याडी गाड, बागकोट गाड, र सूर्नयाको सेरोफेरो को क्षेत्रमा सिंचाईको सुविधा राम्रो रहेकोले नगदेबाली तरकारी व्यवसाय, मासु व्यापार, साथै जडिबुटीका क्षेत्रमा समेत राम्रो सम्भावना देखिएको छ । यहाँको सामुदायिक वनमा पनि राम्रो श्रोत रहेको पाईन्छ भने पूँजी संयोजन गर्नका गरीबी निवारण कोष, स्थानीय स्तरमा सञ्चालित सहकारीले ऋण लगानी गर्न सक्ने अवस्था देखिन्छ ।

१.७. नगरपालिका उद्यम विकासको दीर्घकालिन सोच :

यस मेलौली नगरपालिका को भौगोलिक वनावट, प्राकृतिक श्रोत सम्पदाको उपलब्धताका मौजुदा अवस्था विद्यमान संभावना, अवसर र चुनौती समेतलाई ध्यानमा राखी यस नगरपालिकाको को दीर्घकालिन सोच परिकल्पना गरिएको छ ।

१.८ दीर्घकालिन सोच

यस मेलौली नगरपालिका मा उपलब्ध हुने श्रोत साधन जनसंख्याको आकार, भौगोलिक वनावट तथा सामाजिक संरचनाको अवस्था जातिगत विविधता समेतलाई मध्यनजर गरी नगर उद्यम विकासको दीर्घकालिन सोच तथा परिकल्पना राखिएको छ । नगर उद्यम विकास योजनाले मार्ग दशर्न गरे अनुसार "मेलौली नगरमा उद्यमशिलताको विकास गरी आत्मनिरभर उद्यमीभई जीवनस्तरमा सुधार स्थानिय उत्पादनले बजार पाएको हुनेछ"

खण्ड–२ : वस्तुस्थिति विश्लेषण

२.१. मेलौली नगरपालिका, बैतडीको सूचना/तथ्यांक विवरण

२.१.१ भौगोलिक अवस्थिति, सीमाना तथा राजनीतिक, प्रशासनिक विभाजन, कूल क्षेत्रफल :

मेलौली नगरपालिका बैतडी जिल्लाको सदरमुकाम बाट दक्षिण दिशातिर अवस्थीत गठन गरीएको नगरपालिका हो । यसको नगरपालिको पूर्वमा पाटन नगरपालिका पश्चिममा शिवनाथ र पञ्चेश्वर गाउपालिका, उत्तरमा दशरथचन्द नगरपालिका र दक्षिणमा सूर्नयाखोला र डडेल्धुरा जिल्ला रहेका छन् । वर्तमानमा नेपालको संविधान २०७२ ले देशको संघिय कानुन र अपनाए पश्चात गठित बैतडी जिल्लामा रहेका १० वटा स्थानिय निकाय ४ नगरपालिका र ६ गाउंपालिका मध्ये को एक नगरपालिका हो । यस मेलौली नगरपालिका मा ९ वटा वडाहरु रहेका छन् । यस नगरपालिको कुल क्षेत्रफल ११९.४३ वर्ग किलोमिटर रहेको छ ।

२.१.२ विकासका लागि विगतका प्रयास र उपलब्धीहरु :

यो नगरपालिका जिल्लाको सदरमुकामको दक्षिणमा रहेको र विकासका लागि विविध प्रयासहरु गरीएका छन् । बाटोघाटो, सडक, खानेपानी र स्वास्थ्यका क्षेत्रमा जिल्लाको अन्य भेगको तुलनामा विकास कार्यहरु सम्पन्न भएका छन् । विभिन्न सरकारी कार्यालयका का उपकेन्द्र रहेको र यस क्षेत्रको केन्द्रकै रुपमा विगतमा समेत शिक्षा स्वास्थ्य सेवाका क्षेत्रमा अग्रस्थानमा रहेको भेटीन्छ । स्थायी संरचनाहरु निमार्ण समपन्न एवं निमार्णाधिन अवस्थामा रहेका छन् । विगतमा कच्ची अवस्थामा रहेको पाटन पञ्चेश्वर सडक र हालै ट्रेक निमार्ण भई स्तरउन्ती भएको र पाटन देखि मेलौली खण्डको कालोपत्रे गर्ने कार्य भई रहेको र उग्रतारा मेलीली जोडने सडकहरु कालोपत्रे गर्ने कार्य ठेक्का भई कार्य थालनीभएको छ ।

२.१.३ सामाजिक सेवा अन्तर्गत :

यस नगरपालिका क्षेत्र मा सामाजिक सेवाकालागि विभिन्न क्षेत्र लाई समेटने गरी सामाजिक परीचानका गतीविधिहरु सम्पन्न भएका छन् । विभिन्न अर्न्तराष्टिय , ंराष्टिय एव स्थानिय गैर सरकारी संस्थाहरु कार्य गरी रहेका छन् । यसका साथै विभिन्न समुह र सामुदायिक संस्था गठन गरी कार्यहरु भई रहेका छन् । यसरी दलित, जनजाती, अपागं, बालबालीका, महिला लगायत लक्षित वर्ग मार्फत सामाजिक सेवाका कार्य नगरपालिका को समन्वय एवं नेतृत्वमा सम्पादन भईरहेकाछन् ।

२.१.४ शिक्षाको विकास :

यस नगरपालिकामा २५ वटा बाल विकास केन्द्रहरु रहेकाछन् । ३५ वटा आधारभुत विद्यालय र १२ वटा माध्यमिक विद्यालयहरु रहेकाछन् । यसै गरी उच्च शिक्षाका लागि १ वटा क्यामपस रहेका छन् ।

२.१.५ स्वास्थ्य क्षेत्रको विकास :

मेलौली नगरपालिका स्वास्थ्यका को क्षेत्रमा समेत विगतको तुलनामा उल्लेख्य सुविधाको पहुंचमा बृद्धि भएको देखिन्छ । १५ सैयाको अस्पताल का लागि जमिनको व्यवस्था भई निमार्ण प्रक्रियाको थालनीको अवस्थामा रहेको छ । नगरपालिका का ९ वटा वडाहरु मध्ये १ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र ५ वटा स्वास्थ्यचौकीले सेवा दिई रहेको पाईयो । यस बाहेक १ आर्युवेदालयले समेत स्वास्थ्य सेवा दिई रहेको र नगरपालिका क्षेत्रमा ३ वटा औषधि पसल ले समेत औषधि नगद बिक्रि वितरण गरीरहेका छन् ।

२.१.६ पूर्वाधार विकास :

मेलौली नगरपालिका जिल्लाको दक्षिणमा अवस्थीत रहेको ले यहां विभिन्न गाविस वा हाल वडा कार्यालयहरुका पक्की कार्यालय भवनहरु रहेका छन् । यहां विद्यालय भवन, खानेपानी का परीयोजना, अस्पताल, बजार विस्तार, व्याम्पस, संञ्चार, खेलमैदान का लागि केहि भए पनि पूर्वाधारको विकास भएको छ ।

२.१.७ सडक विकास :

मेलौली नगरपालिका जिल्लाको सदरमुकामको दक्षिणमा अवस्थीत रहेकोले सडक को पहुँच पुगेको छ । नगरपालिको वडा नं. २,३,५,६,७ भएर पाटन देखि पञ्चेश्वर सम्म जोडने लगभग ३२ कि.मि. कच्ची सडक रहेको र त्यस्तै मेलौ उग्रतारा सडक लगभग ८ किमि बैतडी जिल्ला भित्र केही भाग कालोपत्रेका लागि ठेक्का प्रत्रियामा गई कामको थालनी भई सकेकोछ । महेन्द्रनगर देखि मेलौली सम्म दैनिक बस सेवा र बैतडी सदरमुकाम देखि मेलौली सम्म जीपको यातायात सेवा संञ्चालनमा रहेको छ । अन्य वडा हरुमा समेत लगभग २० किमि भन्दा बढी लम्बाई कच्ची सडक रहेको छ । जसमा जीप ,टेक्टर र ट्रकहरु बाट सेवा दिई रहेका छन् ।

२.१.८ विद्युतिकरण विकास :

मेलौली नगरपालिका मा हाल सम्म विद्युत सेवा नरहेको र हाल आएर सूर्नया बाट उत्पादन भईरहेको साना जलविद्युत आयोजना बाट विद्युत सेवा नगरपालिको सदर मुकाम सम्म विस्तार हुने र सेवा सञ्चालन हुने क्रममा रहेकोछ । नगरपालिको २ नंवडामा केन्द्रिय प्रसारण लाईनको विद्युत समेत विस्तारको क्रमा रहेकाछ । यसरी नगरपालिकाको लगभग १५ प्रतिशत क्षेत्रमा विद्युतिय सेवाको विस्तार हु सक्ने अवस्थामा रहेकोछ । केहि बस्तीक्षेत्रमा समेत विद्युतिय सेवाको विस्तार को कार्य चली रहेको छ ।

२.१.९ खानेपानी सेवाको अवस्था :

नगरपालिका क्षेत्रमा खानेपानी को समस्या टडकारो रुपमा रहेकोछ । ग्वाल्लेक बाट लगिएको खानेपानी परीयोजना केहीमात्रामा खानेपानी आपुर्ति गरी रहेकोछ । त्यस बाहेका अन्य साना योजना बाट समेत खानेपानीको आपुर्ति भईरहेको छ । तर खानेपानीको आपुर्तिका लागि ठूलो आयोजना निमार्णको आवश्यकता रहकोछ ।

२.१.१० औधोगिक तथा खनिज विकास :

नगरपालिका क्षेत्रमा साना उद्योगका रुपमा फर्निचर निमार्ण, आरन कोकाम, सिलाई कताई जस्ताकार्य पेशागत रुपमा संञ्चालनमा रहेका छन् ।

२.१.११ भु–क्षय सम्भावित क्षेत्र :

यस नगरपालिका क्षेत्रमा पर्ने वडा सूर्नया गाडको वगर क्षेत्र र अन्य साना खोलाहरु (वागगोठ खोला,कुमाली गाड,) को वगर क्षेत्र भुक्षय हुने सम्भावित क्षेत्रमा पर्दछन् । हाल आएर जथाभावि रुपमा प्राविधिक नापनक्सा विना बाटो को सतहको भिरालोपनको ग्रेडिगं नमिलाई मेसिनको प्रयोग भई निमार्ण भई रहेका सडक र बाटोघघाटो पनि भुक्षय सम्भावित क्षेत्र भित्र रहेका छन् ।

२.१.१२ जलशक्तिको विवरण (नदी, खोला, ताल, पोखरी, आदी):

यस नगरपालिका क्षेत्रमा सूर्नया गाड, कुमाली गाड, वागकोट गाड, ले सिचाई पानी, घटट् संञ्चालन भई रहेको छ ।

२.१.१३ प्राकृतिक स्रोत साधन :

मेलौली नगरपालिका मा विविध प्राकृतिक स्रोतको प्रचुर सम्भावना रहेकोछ । यहां ढुगांखानी, कमेरो खानी, रातोमाटो का खानी , खोलाको कीनार बाट गिटटट् वालुवा संकलन गरी उपयोग गर्न सकिने रहेका छ । यसका साथै नगर क्षेत्र भित्र रहेका वन सम्पदा बाट आवश्यक काठको आपुर्ति एवं विक्रि वितरण गरीदै आएको छ । निजि, सरकारी एवं सामुदायिक वनमा रहेका बन पैदावार साल, सल्ला खैयर आदी र अन्य वनस्पती एवं जडीवुटी जस्ता प्रकृति प्रददत सम्पतिको भण्डार रहको छ । जो वर्तमानमा संरक्षणको अभावमा दोहन हुदैछ , यसको संरक्षण गर्न आजको मुख्य आवश्यकता रहेको छ ।

२.२ जनसंख्याको विवरण

२.२.१ कूल जनसंख्या

नगरपालिका	मेलौली			
क्षेत्रफल	११९.४३ वर्ग कि.मि.			
वडा	९ वटा			
जनसंख्या	२२५४५ (पुरुष : १०४३४, महिला : १२१११)			
केन्द्र	साविकको मेलौली गाविसको कार्यालय			
सिमाना	पूर्व	पश्चिम	उत्तर	दक्षिण
	पाटन नगरपालिका	शिवनाथ गाँउपालिका	दशरथचन्द नगरपालिका	डडेल्धुरा जिल्ला

२.२.२ वडागत जनसंख्या विवरण :

नगरपालिका	वडा	साविक गाविस र वडा	घरधुरी संख्या	पुरुष	महीला	जम्मा
मेलौली नगरपालिका	१	मेलौली (३(९)	६३६	१७०३	१९६६	३६६९
	२	सलेना (१(५) र दुर्गास्थान (१(३)	६११	१६१२	१९५१	३५६३
	३	सलेना (६(९) र दुर्गास्थान (८(९)	३९१	१०६०	११९५	२२५५
	४	रोडीदेवल (४(७)	२९४	६०८	७७०	१३७८
	५	महारुद्र (१(५)	३९१	१०६४	१२७७	२३४१
	६	महारुद्र (६(९)	३२१	८०७	९३२	१७३९
	७	मेलौली (१(२) र शिवनाथ (६(९)	६०४	१५७३	१८५३	३४२६
	८	विशालपुर (३(६)	३४२	९८९	१०५१	२०४०
	९	विशालपुर (१,२,७ (९)	३५७	१०१८	१११६	२१३४
जम्मा			**३९४७**	**१०४३४**	**१२१११**	**२२५४५**

(श्रोत : संघिय मामिला तथा स्थानिय विकास मन्त्रालय, २०७३)

२.३ उद्यम विकास :

क) लघु उद्यम कार्यक्रम अर्न्तगत विभिन्न समुहहरुमा आवद्ध उद्यमीहरुको विवरण :

सि.नं.	उद्यम	उद्यमी संख्या		
		महिला	पुरुष	जम्मा
१	बाँस निगालो सामग्री उत्पादन	०	१४	१४
२	व्युटिपार्लर	२	०	२
३	आरन व्यवसाय	१	४	५
४	तरकारी खेती	३१	१५	४६
५	फर्निचर उत्पादन	०	१	१
६	मौरीपालन	४९	३२	८१
७	सैलुन	०	१	१
८	खुद्रा व्यापार	०	१	१
९	कुखुरापालन	०	४	४
१०	सिलाईकटाई	१०	६	१६
११	होजीयारी	२७	१	२८
जम्मा		**१२०**	**७९**	**१९९**

स्रोत : लघुउद्यम विकास कार्यक्रम । जिल्ला लघुउद्यमी समुह संघ बैतडी को कार्यालय रेकर्ड,२०७४

ख) गरीव निवारण कोष :

गरीव निवारण कोश बाट यस नगरपालिका क्षेत्रमा हाल सम्म गठन गरेका सामुदायिक संस्था एवं आय आर्जका क्षेत्रमा गरेको लगानी को विवरण र कोषवाट आयआर्जन अन्तर्गतका लगानि गरीएका विभिन्न क्षेत्रहरु :

- पशुपालन (Livestock)
- कृषि (Agriculture & Others)
- उत्पादनमुलक (manufacturuing & Others)
- व्यापार (Trading)
- सेवा क्षेत्र (Service Sector)
- क्षमाता विकास (Capacity Building)

मेलौली नगरपालिका अर्न्तगत गरीवी निवारण कार्यक्रम विवरण					
सि.नं.	**साझेदार संस्था**	**वार्ड नं.**	**सामुदायिक संस्था संख्या**	**सामुदायिक संस्थामा रहेका जम्मा सदस्य संख्या**	**घुम्ती कोष सम्झौता रकम**
१	मित्र संघ बैतडी	१	१३	४१७	५१,०१,३०२।३५
२	दलित समाज विकास मञ्च	२	५	१३१	१८,५२,८२५।००
३	दलित समाज विकास मञ्च	३	३	९३	७,००,१६०।००
४	मित्र संघ बैतडी		१	३९	४,५२,७००।००
५	एलडिएफ	५	१	३२	३,०६,०००।००
६	मित्र संघ बैतडी		८	२४२	३८,४२,६३३।८०
७	मित्र संघ बैतडी	६	७	२४५	३१,०२,६३१।६०
८	मित्र संघ बैतडी	७	४	७३	२२,१२,८००।००
९	दलित समाज विकास मञ्च	८	२	७९	८,६१,७५०।००
१०	मित्र संघ बैतडी		७	१०८	२४,२८,८२१।८५
११	मित्र संघ बैतडी	९	७	२१९	३८,८६,९३९।१०
जम्मा			**५८**	**१६७८**	**२,४७,४८,५६३।७०**

(स्रोत : गरीवी निवारण कोष वार्षिक प्रतिवेदन ०७३।०७४)

ग. मेलौली नगरपालिका भित्रका साविकको घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति मुख्य शाखा कार्यालय हाल उद्योग विकास शाखा बैतडी मा हाल सम्म दर्ता भएका उद्योगको विश्लेषण :

उद्योगको किसिम			**प्राइभेट फर्म**			**साझेदारी फर्म**			**प्राइभेट फर्म**		**साझेदारी फर्म**	
लघु	घरेलु	साना	लघु	घरेलु	साना	लघु	घरेलु	साना	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१९	२९	३३	१९	२९	३३	०	०	०	२६	५५	०	०

स्रोत : साविक घरेलु उद्योग विकास समिति मुख्य शाखा, बैतडी हाल उद्योग विकास शाखा दर्ता रेकर्ड (०७४।०१२।२१)

२.६ लघु उद्यम संग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने सरकारी कार्यालय, संघ संस्था एवं वित्तिय क्षेत्रको उपसथीति को अवस्था :

क) लघु उद्यम संग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने सरकारी कार्यालय, संघ संस्था को उपस्थितिको अवस्था :

संघ संस्थाहरु	वार्ड नं.					
	१	२	३	४	५	६
कृषि सेवा केन्द्र						
पशु सेवा केन्द्र						
लघु उद्यम विकास कार्यक्रम						
गरीवी निवारण कार्यक्रम						
RISMFP						

ख) लघु उद्यम संग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने वित्तिय क्षेत्रको उपस्थिती को अवस्था :

संस्थाको नाम	प्रकार	अवस्था		सदस्य			शेयर रकम	कोष रकम	बचत रकम	ऋण लिएको	अनुदान रकम	ऋण लगानी	अन्य लगानी	जम्मा आम्दानी	जम्मा खर्च	खुद नाफा	कूल सम्पति
		सक्रिय	निष्क्रिय	महिला	पुरुष	जम्मा											
आधार	ब. ऋण		निष्क्रिय	८	१८	२६	१८५००	०	११४००			२६००	०			०	३२५००
दुर्गास्थान	ब. ऋण	सक्रिय		५०	८९	१३९	६०३००	२१६७७६	१२९८९४०	०	१५२०५०	१२४७५३९	०	२०४९५२	२२४७७५	(१९८२३	३३८५५०९
जय कालिका	ब. ऋण	सक्रिय		१२६	२३१	३५७	४८३००	२७३४	२३७६०७	०	२००००	२२०१२०	०	१३०८२०	१५९६५३	(२८८३३	७९०४०१
मठैराज	ब. ऋण	सक्रिय		२६५	२५४	५१९	७१६००	४४४९९	५४१०३०३	०	२००००	५६४३९८	०	२३२१४१	२१०७३८	२१४०३	६५७५०८२
मेलौली	ब. ऋण	सक्रिय		२२	५४	७६	१९७००	१२८५१७	१४१७४६	०	२२४६१६	४७८४००	२०००	४७६४५	३५१९५	१२४५०	१०९०२६९
सेली महारुद्र	ब. ऋण	सक्रिय		०	०	०	७१००	५४०	४९०२०	०	१०००००	२२५००	०	१३६५२	२८७८५	(१५१३३	२०६४६४

शिवपार्वती	ब. ऋण		निष्क्रिय	२०४	२४८	४५२	२०५००		४१०११			५६७६३	०			०	११८२७४
कैलपाल	कृषि	सक्रिय		९	२९	३८	१९५००	२६३४५	६७५००	८८३३००	१९८४७५	१७०००		२००००	२००००	०	१२५२१२०
मनकामना दलित उ.वि.	कृषि		निष्क्रिय	१२	२३	३५	७५००		०			६५०००				०	७२५००
साहारा दलित उद्यम विकास	कृषि		निष्क्रिय	११	२०	३१	७५००		०			६५०००				०	७२५००
शिवनाथ	कृषि	सक्रिय		३१	६७	९८	३१६००	१४८३५६	२७७१६	०	२९०६	३५२७९४	४०००	५०४७२	२८७५०	२१७२२	२८१४८१०
विशालपुर	बहुउद्देश्यीय	सक्रिय		२९५	३१४	६०९	६०७१००	९६१८३५	२८२७९४५	०	१४२९३२	४४९५३३१	१४०००	७८९६१९	४६८२१०	३२१४०९	१०६२८३८१

२.७ वन तथा वातावरण :

मेलौली नगरपालिका मा सामुदायिक तथा कवुलीयती वन तथा वन उपभोक्ता समुहहरुको सारासं विवरण :

विवरण	संख्या	क्षेत्रफल	संलग्न घरधुरी	लाभान्वित जनसंख्या	कैफियत
सामुदायिक वन	२८	३६६३.४९	५३१२	३३२५६	
निजी वन					
कवुलियती वन	१४	३४.२७	१६५	१०७९	
सरकारी बन					

सोत : जिल्ला वन कार्यालय बार्षिक प्रगती प्रतिवेदन, २०७३।०७४

२. ६ स्थानीय तहमा उद्यम विकाससम्बन्धी सेवा प्रदायकहरु

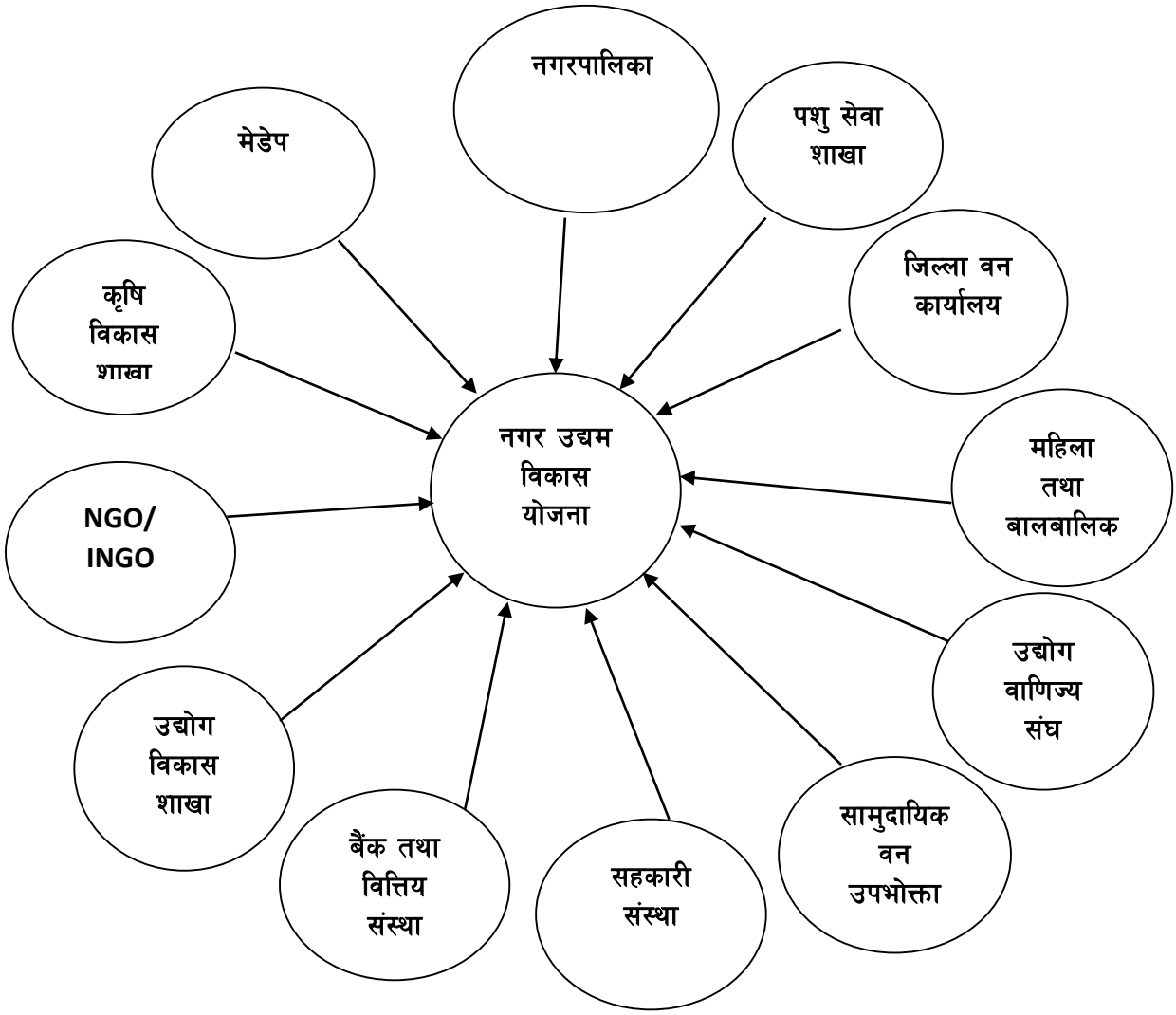

खण्ड-३: उद्यम विकास रणनीतिक योजना २०७४/०७५ - २०७९/०८०

३.१ परिचय (Introduction)

विकासोन्मुख मुलुक नेपालको आर्थिक विकासका लागि उल्लेखनीय योगदान पुऱ्याउन सक्ने सम्भाव्यता रहेका नेपाली उद्योगहरूको विकास र प्रवर्द्धन आजको अपरिहार्य आवश्यकता हो । नेपाल सरकारको तेह्रौं योजना (आर्थिक वर्ष २०७०/७१-२०७२/७३) ले पनि वि.सं. २०७९ (सन् २०२२) भित्र नेपाललाई अल्प विकसित मुलुक बाट विकासशील राष्ट्रमा स्तरोन्नति गर्ने दीर्घकालीन सोच राखी देशमा व्याप्त आर्थिक तथा मानवीय गरिबी घटाई आम जनताको जीवनस्तरमा प्रत्यक्ष परिवर्तनको अनुभूति दिलाउने उद्देश्य लिएको छ । यसका लागि निर्यात प्रवर्द्धन र आयात प्रतिस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउने खालका वस्तुहरूको देशभित्रै गुणस्तरीय उत्पादन गर्ने एवम् रोजगारी प्रदान गर्नसक्ने उद्योगहरूको अझ विकास एवम् स्तरोन्नति गर्नु अपरिहार्य छ । यस्तो अवस्थामाआयात प्रतिस्थापन गर्नसक्नेमा लघु, घरेलु तथा साना उद्यमहरू अग्रपङ्क्तिमा रहेका छन् ।

तसर्थ लघु उद्यमको माध्यमद्वारा न्यून आय भएका गरिब परिवारहरूको आय वृद्धि गरी उनीहरूको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने लक्ष्यका साथ संयुक्त राष्ट्रसंघीय विकास कार्यक्रमको प्राविधिक सहयोगमा नेपाल सरकारले सन् १९९८ देखि नेपालका १० जिल्लाहरूबाट सुरु गरी हाल ३८ जिल्लमा पुऱ्याएको लघु उद्यम विकास कार्यक्रम जनताको आर्थिक सम्बृद्धिमा उपयोगी हुने बिगतका अनुभवले पुष्टी गरको छ । हाल यस कार्यक्रमलाई अष्ट्रेलियन एडको सहयोग प्राप्त छ ।

श्रोत सम्भाव्यताअध्ययन, सामाजिक परिचालन, उद्यमशिलताको विकास, प्राविधिक सीप, लघुकर्जामापहुँच, बजारीकरण, उपयुक्तप्रविधि, वस्तु विविधीकरण, गुणस्तर नियन्त्रण एवं आवश्यकव्यावसायिक परामर्शजस्ता क्षेत्रहरु समेटिएको यस अवधारणालाई एकीकृत लघु उद्यमविकासको मोडेल (मेड मोडेल) भनिएको छ । यस कार्यक्रमको सफलतापश्चात नेपाल सरकारले गरिबीनिवारणका लागि लघु उद्यमविकास कार्यक्रम (मेडपा) को रुपमा आ.व. २०६६/६७ देखि आन्तरिकीकरण गरी चालु आ.व. ०७४/७५ मा ७७ वटै जिल्लाका ७५३ स्थानीयतहमाकार्यक्रम संचालन भईरहेको छ । यसैअनुरुप तत्कालिनकेही नगरपालिका/गाविसहरुले गाउँ उद्यम विकास योजना तर्जुमा कार्यान्वयन कार्यविधि तथा सञ्चालन निर्देशिका, २०६७ अनुसार आफ्नो आवधिक गाउँ तथा नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइसकेका छन् ।

स्थानीयस्तरमा स्थापना भै सञ्चालनमा रहेका लघुउद्यम तथा उद्यमीहरु सफल देखिएका, यसबाट स्थानीयस्तरमा रोजगारीको अवसर श्रृजना भएको, स्थानीय स्रोत साधनको समुचित उपयोग भएको र गरीबी न्यूनीकरणमा सहयोगी रहेको हुँदा लघु उद्यम विकास मोडललाई स्थानीय निकायहरुले आन्तरिकरण गरिरहेका छन् । उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनबाट यस पद्धतिलाई अझ व्यावहारिक र नतिजामुखी गराई स्थानीयस्तरमा थप रोजगारी र आम्दानी बृद्धि गर्ने विषयहरु जिल्लाको प्राथमिकतामा रहेका छन् । यसरी सिकिएको अनुभवलाई संस्थागत गरी स्थानीय विकास प्रक्रियाको मूलप्रवाहीकरणमा ल्याउन आवश्यक देखिएको छ । यसै अवधारणा बमोजिम स्थानीय तहमा लघु, घरेलु तथा साना उद्यम विकास गर्न स्थानीयतहको अगुवाइमा उद्यमविकास रणनीतिक योजना तर्जुमा गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको छ ।

३.२ निर्देशक सिद्धान्त (Guiding Principle)

३.२.१ नगरपालिका उद्यम विकासका निर्देशक सिद्धान्तहरु :

मेलौली नगरपालिका मा हालसम्मको भएका विकास प्रयासले नगर वासीको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन सकिरहेको छैन । विकास प्रयास जेजति भएको छ भौगोलिक विकटता र छरिएर रहेको वस्तीका कारणले अझै न्युन नै रहेको छ । छरिएर रहेका वस्तीहरुमा पूर्वाधार तथा अन्य विकासका प्रयास बढी महंगो हुने हुन्छ । उपलव्ध विकासमा संक्षिप्त प्रयासहरुमा पनि सबैको समान पहुँच संभव भइरहेको छैन् । यही यथार्थतालाई महशुस गरेर मेलौली नगरपालिका

ले आगामी दिनमा सम्पन्न गर्ने नगर उद्यम विकास योजनाले प्रक्षेपण गरेका विकासका प्रयासहरुका लागि निम्न निर्देशक सिद्धान्त तय गरेको छ ।

३.२.२ सहभागितामूलक पद्धतिको अवलम्वन

यस मेलौली नगरपालिका उद्यम विकास योजनाको खाका नगरपालिकामा बस्ने स्थानीय जनसमुदाय बीच छलफल गरी सहभागितामूलक ढंगले तर्जुमा गरिएको हो । यसको कार्यान्वयनमा यो नमुना योजनाले निर्देशित गरे मुताविक उल्लेखित प्रकृया अनुरुप सहभागिता लाई अझ तल्लो स्तरसम्म पुऱ्याई यो नगरपालिका उद्यम विकास योजनालाई पुर्णता दिइने छ ।

३.२.३ दिगो विकासको अवधारणा अवलम्वन

जुनसुकैखाले विकासले विनास सिर्जना गर्नु हुँदैन । तसर्थ उपलब्ध श्रोत साधनको अधिकतम परिचालन गर्दा दिगोपनालाई विशेष ध्यान दिइने छ ।

३.२.४ लैंगिक समता, समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण :

विकासका हरेक तह र स्तरमा समुदायमा रहेका महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, उत्पीडित वर्गको समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तका आधारमा सहभागिता हुने वातावरण सिर्जना गरिने छ । विकासको प्रतिफलमा सामाजिक न्यायको आधारमा सबैको समान पहुँच हुने वातावरण सिर्जना गरिने छ ।

३.२.५ सु-शासनको प्रवर्द्धन

पारदर्शिता र जवाफदेहीता जस्ता कुरालाई कामकारवाहीको अभिन्न अंगको रुपमा अवलम्वन गरिने छ । लगानी र खर्चमा पूर्णतः पारदर्शि व्यवहार अवलम्वन गरिने छ । यसका लागि सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित अनुगमन प्रकृयालाई महत्वपूर्ण माध्यमको रुपमा लिइने छ ।

३.२.६ समुदायको परिचालन विकासको मूल आधार :

नगर विकासको प्रवेश विन्दु समुदाय परिचालन र संस्थागत विकासलाई मानी स्थानीय जनतालाई नगरमा उद्यमशिलताको विकासका लागि योजनावद्ध कृयाकलापहरु मार्फत परिचालन गरी आर्थिक विकासको मुल प्रवाहमा ल्याउन सशक्तिकरण गरिने छ । संस्थागत विकासका लागि स्थानीयस्तरमा स-साना सहकारी संस्था, साझा सुविधा केन्द्रको निर्माणमा विशेष जोड दिई समुदायको विकासलाई सामाजिक पूँजिको रुपमा स्वीकार गरिने छ ।

३.२.७ अनुगमन तथा मुल्यांकन

परियोजनाको उद्देश्य अनुसार कार्यक्रम संचालन तथा कार्यन्वयन सहि ढंगले अगाडी बढेको छ कि छैन, यस कार्यमा के कस्ता समस्या, चुनौती तथा अवसरहरु देखापरेका छन् सो को अध्ययन गरी तत्काल आवश्यक पृष्ठ पोषण तथा परामर्श उपलब्ध गराउनुपर्ने हुन्छ भने कार्यन्वयन पछि कार्यक्रमको प्रभावकारीता कस्तो रह्यो भनेर अनुगमन मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने हुदाँ यस गाउपालिकां उद्यम विकासको आवधिक योजनामा अनुगमन तथा मुल्यांकनका पक्षमा निम्न अनुसार व्यवस्था मिलाईएको छ :

- यस कार्यमा मुख्य दायित्व नगरपालिकाको हुने हुंदा नियमित अनुगमन नगरपालिकामा व्यवस्था गरिएको अनुगमन समिति नगरपालिका बाट तोकिएको व्यक्तिबाट हुनेछ ।
- कार्यक्रमको अनुगमन गर्दा उद्यमी तथा उद्यमी समुहमा गएर प्रत्यक्ष कुराकानी तथा व्यवसायको स्थिति तर्फ निरीक्षण गरि सो को सुदृढिकरणका लागि आवश्यक ध्यान पुऱ्याइने छ ।
- व्यवसायमा देखिएको समस्या तथा चुनौती समाधानको उपाय खोज्न व्यवसायिक परामर्श सेवा व्यवसाय सेवा प्रदाएक संस्थाबाट मिलाईनेछ ।
- कार्यक्रमको व्यवस्थापन, मानव संसाधन व्यवस्थापन, स्थानिय श्रोत परिचालन विचको सम्बन्ध प्रगाढ बनाउन आवश्यक छलफलको व्यवस्था मिलाई समयानुकुल समिक्षा गरिने छ ।

- उद्देश्य मुताविक लगानीबाट प्रतिफल आईरहेको छ कि छैन, छैन भने समय समयमा अनुगमन गरिने छ ।
- आवश्यकता अनुसार नगरपालिका वोर्ड, राजनैतीक दलका प्रतिनिधिहरु, दातृ निकाय तथा सरकारी गैर सरकारी निकायबाट अनुगमन मूल्याङ्कन गर्न पहल गरिने छ ।
- स्थानिय लघु उद्यमी समुह सञ्जालको लागि नगरपालिका स्तरमा लघु उद्यमी संघ स्थापना गरेर आवश्यकता अनुसार बैठक वसी प्रगति समिक्षा गरिने छ ।
- प्रत्येक आर्थिक वर्षको अन्त्यमा परियोजनाको प्रगति समिक्षाका लागि नगरपालिकाले व्यवस्था गरेको वैठकमा प्रगति प्रतिवेदन पेश गरिनेछ ।
- योजनाको पाचौं वर्षको अन्त्यमा कार्यक्रमको प्रभावकारीता योजना बनाउंदा तयार गरिएको तर्क वद्ध तालिका अनुसार कस्तो रह्यो भनि आवश्यक मूल्याङ्कन गरि अर्को चरणको उद्यम विकासको आवधिक योजना बनाउन पहल गरिने छ ।

३.२.८ नगरपालिका तथा समुदायमा प्रभाव

छरिएर रहेका साधन र श्रोतहरुको उचित व्यवस्थापन गरी नगरपालिका उद्यम विकास योजना अनुसार सञ्चालित उद्यम व्यवसायहरुबाट नगरपालिका का विभिन्न समुदायहरुमा निम्न क्षेत्रमा प्रभाव पर्नेछ ।

३.२.९ रोजगारीको अवसरमा बृद्धि

उद्यम व्यवसायको माध्यमबाट नगरपालिकामा रोजगारीका क्षेत्रमा उल्लेख्य रुपमा बृद्धि हुनेछ । स्थानीय स्तरमा लगानीका सम्भावनाहरुमा बढेर बिदेशमा पलायन भइरहेको रोजगारी स्थानीय उद्यम व्यवसायहरुमा नै खपत हुनेछ ।

३.२.१० आर्थिक बृद्धि

उद्यम व्यवसायको विस्तार भई नगरपालिका अन्तरगत आर्थिक क्रियाकलापहरुमा उल्लेख्य मात्रामा बृद्धि हुनेछ जसबाट उद्यमीहरुको आयमा बृद्धि हुनेछ ।

३.२.११ श्रोतको दिगो परिचालन

स्थानीय श्रोतमा आधारित उद्यम व्यवसायहरु सञ्चालन भई स्थानीय श्रोतहरुको दिगो परिचालन सघाउ हुनेछ ।

३.२.१२ गरिवी न्यूनीकरणमा सहयोग

उद्यमशिल समाजको निर्माण गर्न यो नगरपालिकां उद्यम विकास योजनाले योगदान पुर्याउने छ। आर्थिक कृयाकलापहरु बढनेछन् जसबाट उद्यमीहरुको आयस्तर बढ्नेछ र अन्तत गरिवी निवारणमा योगदान पुग्नेछ ।

३.२.१३ बातावरणमा सकारात्मक प्रभाव

बाताबरणमा अनुकुल प्रभाव पार्ने उद्यम व्यवसायहरु सञ्चालन हुनेछन् । सामुदायिक बन उपभोक्ता समुह, सहकारी संस्था, लघु उद्यमी समुहहरु बन, कृषिमा आधारित उद्यम व्यवसायहरु सञ्चालन हुनेछन् । स्थानीय साधन र श्रोतमा आधारित जडिबुटी प्रशोधन लगायतका उद्यमहरुको सञ्चालनबाट बाताबरणमा संरक्षणमा योगदान पुग्नेछ ।

३.२.१४ सामाजिक समावेशीकरण तथा जनसहभागिता

स्थानीय बेरोजगारहरु बढि भन्दा बढि रोजगारीमा संलग्न हुनेछन् । नगरपालिका उद्यम विकास योजना मार्फत बढि जनसहभागिता बढ्ने छ । तालिमका अवसरहरु श्रृजना हुनेछन् । योजनाले नगरपालिकामा बसोबास गरिरहेका तर अवसरबाट बञ्चितिमा परेका दलित, जनजाती, पिछाडि पारिएका बर्ग तथा महिलाहरुलाई समावेश गरी उद्यम व्यवसायका क्षेत्रमा समान अवसर प्रदान गरिने छ।

३.३ परिकल्पना (Vision)

"मेलौली नगरमा उद्यमशिलताको विकास गरी आत्मनिर्भर उद्यमी भई जीवनस्तरमा सुधार गर्न स्थानिय उत्पादनले बजार पाएको हुनेछ"

३.४ लक्ष्य (Goal)

उद्यमशिलता एवं व्यवसायिकताको विकासगरी विपन्न वर्गको आयमा वृद्धि गरी जीवनस्तरमा सुधार आएको हुनेछ ।

३.५ उद्देश्य (Objectives)

लक्षित वर्ग केन्द्रीत उद्यमशिलता एवं प्रबिधियुक्त समाजको निर्माण गरी रोजगार श्रृजना गर्ने ।

३.६ नतिजा (Output/Result)

लक्षित वर्गबाट स्थानिय श्रोत साधन तथा सम्भावनाको आधारमा लघु व्यवसाय स्थापना गरि संचालन भएका हुनेछन् ।

३.६.१ रोजगारीको अवसरमा बृद्धि :

उद्यम व्यवसायको माद्यमबाट नगरपालिकामा रोजगारीका क्षेत्रमा उल्लेख्य रुपमा बृद्धि हुनेछ । स्थानीय स्तरमा लगानीका सम्भावनाहरुमा बढेर बिदेशमा पलायन भइरहेको रोजगारी स्थानीय उद्यम व्यवसायहरुमा नै खपत हुनेछ ।

३.६.२ आर्थिक बृद्धि :

उद्यम व्यवसायको विस्तार भई गाउंपालिका अन्तरगत आर्थिक कृयाकलापहरुमा उल्लेख्य मात्रामा बृद्धि हुनेछ जसबाट उद्यमीहरुको आयमा बृद्धि हुनेछ ।

३.६.३ श्रोतको दिगो परिचालन :

स्थानीय श्रोतमा आधारित उद्यम व्यवसायहरु सञ्चालन भई स्थानीय श्रोतहरुको दिगो परिचालन सघाउ हुनेछ ।

३.६.४ गरिवी न्यूनीकरणमा सहयोग :

उद्यमशिल समाजको निर्माण गर्न यो गाउपालिकां उद्यम विकास योजनाले योगदान पुर्याउने छ । आर्थिक कृयाकलापहरु बढनेछन् जसबाट उद्यमीहरुको आयस्तर बढ्नेछ र अन्तत गरिवी निवारणमा योगदान पुग्नेछ ।

३.६.५ बातावरणमा सकारात्मक प्रभाव

बाताबरणमा अनुकुल प्रभाव पार्ने उद्यम व्यवसायहरु सञ्चालन हुनेछन् । सामुदायिक बन उपभोक्ता समुह, सहकारी संस्था, लघु उद्यमी समुहहरु बन, कृषिमा आधारित उद्यम व्यवसायहरु सञ्चालन हुनेछन् । स्थानीय साधन र श्रोतमा आधारित जडिबुटी प्रशोधन लगायतका उद्यमहरुको सञ्चालनबाट बाताबरणमा संरक्षणमा योगदान पुग्नेछ ।

३.६.६ सामाजिक समावेशीकरण तथा जनसहभागिता

स्थानीय बेरोजगारहरु बढि भन्दा बढि रोजगारीमा संलग्न हुनेछन् । गाउंपालिका उद्यम विकास योजना मार्फत बढि जनसहभागिता बढ्ने छ । तालिमका अवसरहरु श्रृजना हुनेछन् । योजनाले गाउंपालिकामा बसोबास गरिरहेका तर अवसरबाट बञ्चितिमा परेका दलित, जनजाती, पिछाडि पारिएका बर्ग तथा महिलाहरुलाई समावेश गरी उद्यम व्यवसायका क्षेत्रमा समान अवसर प्रदान गरिने छ ।

३.७ रणनीति (Strategy)

यस एकीकृत लघु उद्यम विकासको अवधारणाको सफलतालाई नेपाल सरकारले स्वामित्व ग्रहण गरी उद्योग मन्त्रालय अन्तरगत गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको सुरुवात भै ५ वर्षे रणनीतिक योजना (२०७०/०७१ - २०७४/०७५) तयार भैसकेको सन्दर्भमा यस अवधारणालाई गाउँ तथा नगर तहसम्म विस्तार गर्नका लागि नेपाल सरकारले गाँउ/नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा कार्यबिधि तथा कार्यान्वयन निर्देशिका २०६६ तयार गरिएको छ र सो सँग नबाझिने गरी यस उद्यम विकास योजनाले पनि निम्न अवधारण र रणनीतिहरु अबलम्बन गर्नेछ ।

३.७.१ लक्षित कार्यक्रम : गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सँग मेल खाने गरी सेवाको कम पहुँच भएका क्षेत्रमा गरिबीको रेखामुनि रहेका अति विपन्न वर्ग महिला दलित, आदिवासी जनजाति, बेरोजगार युवाहरू, फरक क्षमता भएका, एकल महिला, हिँसामा परेका महिला, द्धन्द पीडित र अन्य पछि परेका समुदायहरूको परिवारहरूका मागहरूलाई सम्बोधन गरि कार्यक्रमको निर्माण गरिनेछ ।

३.७.२ स्वरोजगारको विकासः लक्षित समुदायलाई स्थानीय स्रोत र मागमा आधारित उद्यम व्यवसाय प्रबर्द्धन गर्न सीप प्रदान गरी स्थानीय तहमा नै रोजगारी सिर्जना गर्न मद्धत गर्नुका साथै बढ्दो युवा बेरोजगारीलाई सम्बोधन गरि बिदेशीने युवालाई रोक्नकालागी सहयोग पुग्ने खालका उद्यमहरुको सृजना गर्ने ।

३.७.३ स्थानीय स्रोतको पहिचान र परिचालनः स्थानीयस्तरमा उपलब्ध तर लोप हुँदै गैरहेको सीप ज्ञान र प्रविधिलाई प्रबर्द्धन, परिमार्जन र सुधार गरी लघु उद्यम सृजना गर्ने । त्यसै गरी अवसरको पर्खाईमा बसेको सिर्जनशील जनशक्ति र सिपलाई केन्द्र विन्दुमा राखेर तिनिहरूको अधिकतम उपयोग र फाइदा हुने गरी लघु उद्यम व्यवसायका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

३.७.४ समावेशीकरण नीतिः लघु उद्यम विकास कार्यक्रम खास गरी आफ्नो लक्षित वर्ग गरीवीको रेखामुनी रहेका खासगरी महिला, दलित, आदिवासी-जनजाति तथा अन्य पिछडेका वर्गको उत्थानमा बढि लक्षित हुनेछ । यस कार्यक्रमको स्वरुप अनुसार विपन्न लक्षित बर्गबाट सहभागी गरि समाबेशी उद्यमशीलताको बिकास गरिनछ । यसमा महिला ४० प्रतिशत, दलित ३० प्रतिशत, युवा २० प्रतिशत, अन्य १० प्रतिशत गरि पछाडी परेका बर्गहरुलाई अगाडी उठाउनका लागी उद्यम संचालनको नीतिगत ब्यवस्था गरिनेछ ।

३.७.५ सहकार्यमा जोडः लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सबैको सरोकारको विषयको रूपमा पैरवी गर्दै नगरमा कार्यरत सरकारी निकाय खासगरी कृषि, वन, पशुसेवा तथा स्थानीय तहमा कार्यरत गैरसरकारी संस्थाहरू, निजी क्षेत्र, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू र नागरिक समाज जस्ता विविध निकायहरूसँग समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्दै सहकार्यात्मक रणनीति अवलम्वन गरिने छ र यस नगरपालिका लघु उद्यम विकासमा सहयोग गर्ने संस्थाहरूबीच प्रभावकारी सञ्जाल निर्माण गरिने छ ।

३.७.६ एकीकृत अवधारणाको अवलम्वनः मेडेपले लामो समयमा हासिल गरी सफल साबित भएको मोडेललाई एकीकृत अवधारणा भनिएको छ । जस अनुसार लक्षित वर्गहरू समाजको तल्लो तहका भएकाले उनीहरूलाई उद्यमी वनाउने आवश्यक सेवाहरू एकिकृत रूपमा प्रदान गर्ने कार्यहरु पर्दछन् । उद्यम विकासका लागि अनिबार्य कार्यको रूपमा रहेको सामाजिक परिचालन, उद्यमशीलता विकास, सीपमूलक तालिम, उपयुक्त प्रविधि र लघुवित्तमा पहुँच, व्यवसायिक परामर्श, बस्तु बजारीकरणका लागि सञ्जाल निर्माण र स्तरोन्नतिको लागि निरन्तर जोड दिइने छ । एकीकृत अवधारणाका चरण निम्न अनुसार छन् ।

लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको नमुना

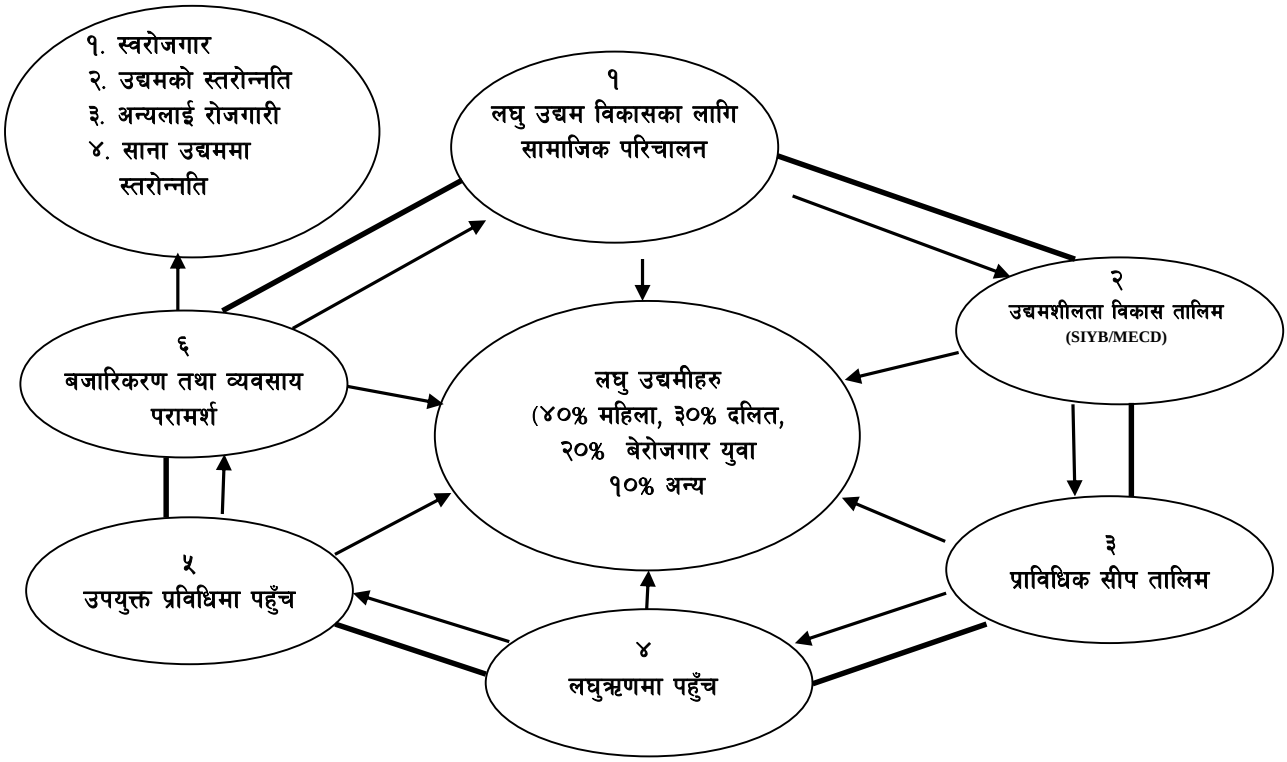

३.७.७ सम्भाव्यता र मागमा आधारित अवधारणा : मेडपाकै लामो अनुभवमा मागमा आधारित रणनीतिको प्रयोगलाई व्यबहारमा ल्याई यसले कार्यक्रमका उद्यमीहरुलाई बढि फाइदा र दीगोपनाको लागि उद्यमीहरूको माग, बजारको सम्भाव्यता र कच्चा पदार्थको उपलब्धता जस्ता ३ वटा महत्वपूर्ण पक्षको सन्तुलनलाई ध्यान दिएर कार्य गर्नेछ । यसको अवधारणा चित्र निम्न अनुसार छ :

मागमा आधारित रणनीति

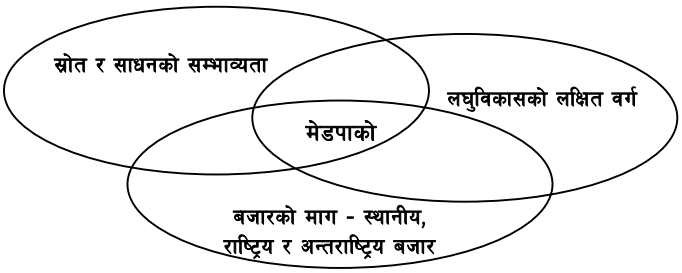

३.७.८ पारदर्शिता एवं जवाफदेहिता : नगर उद्यम विकासका हरेक गतिविधिहरू पारदर्शी र जवाफदेही वनाउन कार्यक्रम तर्जुमा देखि कार्यान्वयन र मूल्यांकन सम्म सरोकारवालाहरूको सहभागिता सुनिश्चित गर्दै उनीहरूको जवाफदेहिता पनि स्थापित गर्दै लगिने छ ।

३.७.९ वातावरणीय दीगोपना प्रति केन्द्रित : लघु उद्यमले जीविकोपार्जनमा सुधार गर्नुका साथै वातावरणीय दुष्प्रभावलाई पनि जोगाउनु पर्ने हुन्छ तसर्थ हरित अर्थतन्त्रको लागि जोड दिन प्राङ्गारिक खेती, नविकरणीय उर्जा र स्रोतको दिगो उपयोग जस्ता कुरामा बढि ध्यान केन्द्रित गर्न उपायहरूको खोजीगरी अवलम्वन गरिने छ ।

३.७.१० गरिबोन्मुख सार्वजनिक निजी साझेदारी : उद्यमशीलता र उद्यम विकासमा निजी क्षेत्रको जहिले पनि महत्वपूर्ण भुमिका रहन्छ । अति गरिब तथा बिपन्न बर्गका लक्षित समुहहरुलाई उद्यम व्यवसाय संचालन गरेको निश्चित अवधि सम्म विपन्नताको कारणले गर्दा सो व्यवसायमा टिकिरहन गाह्रो पर्ने हुँदा गरिवोन्मुख सार्बजनिक निजि साझेदारी कार्यक्रमको अवधारणालाई अवलम्वन गर्दै गरीब उद्यमी समुदायका हीतहरु जस्तै पुनः खरिदको सुनिश्चितता, बजारीकरणको पहूँच, उपकरार नीतिले लघु उद्यम तथा ठूला उद्योग बीच सम्वन्ध विकास गर्न गरिवोन्मुख सार्वजनिक नीजि साझेदारी अवधारणा अवलम्वन गर्ने । यसले सरकारी संयन्त्र र निजी क्षेत्रको सहकार्यले गरिवी न्युनीकरण गर्न सहज हुने छ ।

३.७.११ उद्यमहरूको दीगोपनातर्फ केन्द्रित : उद्यम शुरू गराउन सहज भएता पनि त्यसलाई निरन्तर सञ्चालन गर्न र दिगो वनाउने खास गरी यस कार्यक्रमका लक्षित समुदायलाई निकै लामो समय सम्म कार्यक्रमको सहयोग आवश्यक पर्छ तसर्थ उनीहरूको दीगोपनाका लागि ३ देख ५ बर्ष सम्म उद्यमको किसिम हेरेर निरन्तर सहयोग पुऱ्याइने छ ।

३.७.१२ मेडेपको आन्तरिकीकरण : यस कार्यक्रमलाई स्थानिय तहमा आन्तरिकीकरण गर्न प्रत्येक नगर पालिकामा प्रमुखको संयोजकत्वमा नगर उद्यम विकास समिति गठन गरिने छ । जसले स्थानीय तथा प्राकृतिक स्रोत साधनको अधिकतम उपयोग गर्न योजना वनाउने, उद्यमशीलता विकासका लागि जनचेतना फैलाउने, स्रोत साधन जुटाउने, कार्यक्रम कार्यान्वयन, अनुगमन मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन जस्ता कार्यहरू गर्ने गराउने छ ।

३.७.१३ लघु उद्यम विकासका लागि क्षमता विकास : लघु उद्यम विकासका लागि सेवा प्रदायक संस्थाहरूको क्षमता विकासका साथै नगर पालिकामा कम्तिमा पनि एक उद्यम विकास सहजकर्ताको उत्पादन गरिने छ । त्यसै गरी व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरू खास गरी लघु उद्यमी समूह संघ, गाँउ तहका सेवा प्रदायक सरोकारवाला तथा संघसंस्थाहरु र नगर पालिकाको संस्थागत विकासमा जोड दिइने छ ।

यस कार्यक्रमलाई पुर्ण रुपमा सफल पार्नका लागी माथी उल्लेखित रणनीतिक अवधारणाका साथ देहाय बमोजिमका रयानीतिहरुलाई अगाडी बडाईनेछ ।

- ★ प्रत्येक वडाहरुमा साना तथा मझौला उद्योग तथा उद्यमका लागी सम्भाव्यताको अध्ययन गरि व्यवसायीक योजनाहरु संचालन गर्न आवश्यक पर्ने लगानीका लागी स्थानीय निकाय संग पैरवी गर्ने ।
- ★ स्थानीय स्तरमा रहेका सम्पुर्ण सरकारी तथा गैर सरकारी निकाय र अन्य संघ संस्थाहरुलाई स्थानीय स्तरमा उत्पादन गरिएका बस्तुहरु अरुको तुलनामा महङ्गा भएपनि प्रयोग गर्न उत्प्रेरित गर्ने र अरुलाई पनि स्थानीय स्तरमा उत्पान गरिएका बस्तुहरु उपयोग गर्नका लागी प्राथमिकता दिन पैरबी गर्ने ।
- ★ उद्यमीहरुले उत्पादन गरेको बस्तुहरुलाई बिभिन्न बजारहरुमा बिक्री बितरणका लागी नगर समितिबाट प्रचार प्रसार र उद्यमीलाई पर्न जाने घाटाको लागी अनुदान सहयोग गर्न पहल गर्ने ।
- ★ व्यवसायीक तरकारी खेतीलाई जैबीक पद्धती बाट उत्पादन गर्न प्राथमिकता दिने । जैवीक खेती गर्दा हुन जाने नोक्सानका लागी स्थानीय सरकारबाट क्षतीपुर्ति आपुर्तिका लागी कृषि बिमाको ब्यवस्था मिलाउन पहल गर्ने ।

३.८ प्रमुख कार्यक्रमहरु (Priority Program)

सि.नं.	बिवरण
१	स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन तथा लक्षित समूह पहिचान
२	उद्यमशीलता विकासका लागि सामाजिक परिचालन
३	उद्यमशीलता विकास तालीम
४	प्राविधिक सिप विकास तथा पुराना उद्यमको स्तरोन्नती गर्ने ।
५	बित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धि
६	उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धन विस्तार
७	मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन,
८	व्यवसायिक परामर्श सेवा
९	मानवश्रोत व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास
१०	प्राबिधिको विकास तथा प्रविधि परिबर्तन
११	लघु उद्यमीहरुको लागी घुम्ति कोषको रुपमा उद्यम विकास कोषको ब्यवस्था

३.९ परिमाणात्मक परिलक्ष्य (Quantitative target indicators)

उद्यम क्षेत्र	५ वर्षका प्रस्ताव गरीएका योजनाहरु										जम्मा
	उद्यम	वार्ड नं.									
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	
कृषीमा आधारित	मौरीपालन	१०	१०		१५		१०	१५	१५	५	८०
	अचार		५		२		५	४	५		२१
	मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती	२०	१०	१५	१०	१०	१०	१५	१५	१०	११५
	च्याउ खेती		८				५		५		१८
	भटमास खेती	३	३	१	१	१		१	५		१५
	मसला प्रशोधन	१		१			६			१	९
	कूखूरा पालन	२	५	५	५	२	५	५	२	५	३६
	गाईपालन	५	५	५	४	३	३	३	३	५	३६
	फूलखेती					५					५
	फलफूल खेती		१०		२०			६			३६
	बंगूरपालन		६				२				८
	माछापालन		५		५		५	५		२	२२
वनमा आधारीत	बाखा पालन	८	६	६	१०	१५	१२	१०		८	७५
	भिमल, अल्लो, केतूकी प्रशोधन	१	२			२			१	१	७
	बांस निगालो सामग्री उत्पादन			२		१	५	५	३		१६
	लोक्ता प्रसोधन					२					२
	जडिबूटी संकलन	२	२			५		१			१०

	जडिबूटी संकलन तथा प्रशोधन					१					१
सेवामूलक	सैलून		५		१			३	२		११
	डेरी व्यवसाय	१	१					३			५
	चाउमिन, दालमोठ	१	२		१	२			५	१	१२
	फलाम चुना संकलन तथा प्रशोधन					२	१				३
	फर्निचर उत्पादन	१	५	२	२	१	२	३	६	१	२३
	नमकिन बेकरी उद्योग	२	४		२	१		४			१३
	सिलाईकटाई		३	४	५	१	५	५	५		२८
	जूस उत्पादन						२				२
	आरन	५	५	१	५	१	६	५	३	२	३३
	छाला जूत्ता उत्पादन					१					१
	व्यूटिपार्लर		५		१		२	३	६		१७
	होजीयारी	१	४		५		३	३	५		२१
	मैनबत्ति उत्पादन		६		२						८
	साबून उत्पादन				१	१	१		२		५
जम्मा		**६३**	**११७**	**४२**	**९७**	**५७**	**९०**	**९९**	**८८**	**४१**	**६९४**

३.१० तर्कवद्ध योजना खाका (Logical Framework)

विवरणात्मक संक्षेप	२०७५/७६ देखि ०७९/८० सम्मका सूचक						पुष्टयाँइका आधारहरु
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
लक्ष	यस मेलौली नगरपालिकाको लघुउद्यम बिकास योजनाको मूल लक्ष्य भनेको नगरपालिका क्षेत्रमा छरिएर रहेका श्रोत तथा सीपमा आधारित लघु तथा घरेलु उद्यमहरुको स्थापना तथा विकास गरी थप ८६५ लक्षित समूहका परिवारको आयस्तरमा सुधार ल्याई जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने तथा केहि लघु उद्यमहरुको साना उद्योगमा स्तरोन्नती गर्ने हो:						मूल्यांकन प्रतिवेदन
	लक्षका सूचकहरु:						
	☐ योजनाको अन्त्य सम्ममा नयाँ उद्यम स्थापना गर्ने उद्यमीमध्दे ७० प्रतिसत उद्यमीको आयमा कम्तिमा पनि ६० प्रतिसतले बृद्धि भएको हुनेछ।						
	☐ लघु उद्यममा रोजगारी पाउँने मध्दे कम्तिमा पनि ६५ प्रतिसतको आयमा ६० प्रतिसतले बृद्धि भएको हुँने छ।						
	☐ स्तरोन्नतीको सेवा पाएका मध्दे कम्तिमा पनि २५ प्रतिसत लघु उद्यमहरु साना उद्यममा परिणत भएका हुँने छन।						
उद्देश्य	लक्षित बर्गको जनताको समृद्धिका लागी मेलौली नगरपालिकामा छरिएर रहेका परम्परागत सीप, शिल्पीहरु तथा स्रोत साधनको पहिचान गरि लघु घरेलु तथा साना उद्योगको स्थापना तथा स्तरोन्नति गरिथप रोजगारीको श्रृजना गरी विपन्न बर्गका समुदायका मानिसको जीवनस्तरमा सुधार भएको हुनेछ।						मूल्यांकन प्रतिवेदन
उदेश्यका सूचकहरु	आधार बर्ष २०७४/७५को अवस्था	५ बर्षको लक्ष					
१. रोजगारी श्रृजना गर्ने। हालको. ८१ मा ८६५ थप गरी .. .पुर्याउने		१८२	१७६	१८१	१६८	१५८	मूल्यांकन प्रतिवेदन
२. लघु उद्यमको हालको लगानी. बृद्धि गरी रु... पुर्याउने		६४,११,४००	६२,२३,२००	६३,३९,७००	६७,८८,६००	६७,४५,६००	मूल्यांकन प्रतिबेदन
३. लघु उद्यमिको बार्षिक आय बृद्धि गरी रु .... .पुर्याउने		१,९२,३४,२००	१,८६,६९,६००	१,९०,१९,१००	२,०३,६५,८००	२,०२,३६,८००	मूल्यांकन प्रतिबेदन

नतिजाहरु

नतिजा १ : आयआर्जनका विभिन्न क्षेत्रका उद्यम पहिचान गरी लक्षित समुदायलाई उद्यम स्थापना र रोजगारी तथा कारोवार बृद्धि गर्न सहजीकरण गरिने छ।							
नतिजा १ का सूचकहरु	आधार बर्ष २०७४/७५को अवस्था	५ बर्षको लक्ष					जम्मा
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
१.१.उद्यम स्थापना		१४५	१४२	१४५	१३६	१२६	६९४
१.२. थप रोजगारी श्रृजना		१८२	१७६	१८१	१६८	१५८	८६५
१.३ लक्षित बर्गका उद्यमीको बार्षिक कारोवार बृद्धि		१,९२,३४,२००	१,८६,६९,६००	१,९०,१९,१००	२,०३,६५,८००	२,०२,३६,८००	९,७५,२५,५००
अति गरिब परिवार		९६,१७,१००	९३,३४,८००	९५,०९,५५०	१,०१,८२,९००	१,०१,१८,४००	४,८७,६२,७५०
मध्यम गरिब परिवार		५७,७०,२६०	५६,००,८८०	५६,००,८८०	६१,०९,७४०	६०,७१,०४०	२,९२,५७,६५०
सामान्य गरिब परिवार		३८,४६,८४०	३७,३३,९२०	३८,०३,८२०	४०,७३,१६०	४०,४७,३६०	१,९५,०५,१००

नतिजा २ : उद्यम स्थापना गर्न लक्षित समुदायका परिवारलाई माग र आवश्यकता अनुसार उपयुक्त तालीम दिई दक्ष जनशक्ति तयार गरिने छ।							
नतिजा २ को सूचकहरु	आधार बर्ष २०७४/७५को अवस्था	५ बर्षको लक्ष					जम्मा
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
२.१ अति गरिब परिवार		९१	८८	९१	८६	८०	४३६
२.२ मध्यम गरिब परिवार		५१	५०	५०	४८	४६	२४५
२.३ सामान्य गरिब परिवार		४०	३८	४०	३४	३२	१८४
जम्मा		१८२	१७६	१८१	१६८	१५८	८६५

नतिजा ३ : लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको स्तरोन्नति गरिने छ।							
नतिजा ३ कोसूचकहरु	आधार बर्ष २०७४/७५को अवस्था	५ बर्षको लक्ष					जम्मा
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	

३.१ साविक भन्दा उत्पादन तथा बिकि बृद्धि गर्न स्तरोन्नती गरिने उद्यमहरुको संख्या		३६	३६	३६	३६	३४	१७८
३.२ अर्ध सक्रिय र पूर्ण निष्कृय उद्यमहरुको पहिचान र अद्यावधिक गर्ने		निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर
३.३ हाल अर्ध सकृय रहेकालाई पूर्ण सकृय बनाई अर्ध सकृय को संख्या काम गरिने उद्यमको संख्या		१८	१८	१८	१८	१८	९०
३.४ हालका पूर्ण निष्कृयलाई सकृय बनाउने उद्यमको संख्या		८	८	८	८	८	४०
नतिजा ४ लघु उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका पक्षहरुको बित्तीय सेवामा पहुँच बृद्धि भएको हुने छ।							
नतीजा ४ का सूचकहरु	**आधार बर्ष २०७४/७५को अवस्था**	**५ बर्षको लक्ष**					**जम्मा**
		७५/७६	**७६/७७**	**७७/७८**	**७८/७९**	**७९/८०**	
४.१ उद्यमी, अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका पात्रहरु र वित्तीय संस्थाहरु बीच अन्तरकृया		२०	२०	२०	२०	२०	१००
४.२ व्यवसायिक योजना पुनरावलोकन गर्ने उद्यमको संख्या		**आवश्यकता अनुसार**	**आवश्यकता अनुसार**	**आवश्यकता अनुसार**	**आवश्यकता अनुसार**	**आवश्यकता अनुसार**	**आवश्यकता अनुसार**
४.३ लेखा तालिम दिइने उद्यमीको संख्या		१८२	१७६	१८१	१६८	१५८	८६५
४.४ लघु उद्यमीबाट बनाइने सहकारीको संख्या		२	२	२	२	२	१०
४.५ भएका सहकारीबाट ने.रा.बै.को स्वरोजगार कोषमा पहुँ बृध्दि गरिने सहकारिको संख्या		१	१	१	१	१	५
४.६ सहजरुपमा ऋणमा पहुँच हुँने उद्यमी तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका पात्रहरुको प्रतिसत बृद्धि		२०	१०	१०	१०	१०	६०
नतिजा ५ : मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकासको माध्यम बाट लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको उत्पादनको बजारीकरण भएको हुनेछ							
नतीजा ५ का सूचकहरुः	**आधार बर्ष २०७४/७५को अवस्था**	**५ बर्षको लक्ष**					**जम्मा**
		७५/७६	**७६/७७**	**७७/७८**	**७८/७९**	**७९/८०**	

५.१ बजार संस्थाहरुको स्थापना र बिकास भएको (सौगात गृह, शंङ्कलन केन्द्र)		३	३	३	२	२	१३
५.२ हाटबजारको स्थापना	०	१	१	१	१	१	५
५.३ गाउँ तथा नगर स्तरमा आयोजना गरिने प्रदर्शनी,को संख्या	०	१	१	१	१	१	५
५.४ क्षेत्रीय र राष्ट्रिय प्रदर्शनी, महोत्सब आयोजनामा सहभागी गराइने उद्यमीको संख्या	बार्षिक २ जना	बार्षिक २ जाना	बार्षिक २ जाना	बार्षिक २ जाना	बार्षिक २ जाना	बार्षिक २ जाना	बार्षिक २ जाना
५.५ अन्तरकृया द्वारा बि टु बि लिंकेज गराइने उद्यमीको संख्या	०	८	८	८	८	८	४०
५.६ उद्यमिहरु र अन्य मूल्यश्रृङ्खलाका पक्षहरु बीच अन्रकृय		४०	४०	४०	४०	४०	२००
नतिजा ६ : लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको उत्पादनमा प्रबिधिको विकास तथा प्रविधि परिबर्तन भएको हुनेछ ।							
नतीजा ६ का सूचकहरुः	**आधार बर्ष २०७४/७५को अवस्था**	**५ बर्षको लक्ष**					**जम्मा**
		७५/७६	**७६/७७**	**७७/७८**	**७८/७९**	**७९/८०**	
६.१ हाल भएको प्रबिधिमा परिर्वतन गर्ने उद्यमको संख्या		४०	४०	४०	४०	४०	२००
६.२ साझा सुविधा केन्द्रको स्थापना		२	२	२	१	१	**८**

मुख्य कार्यक्रमहरु तथा बजेट	
मुख्य कार्यक्रमहरु	**५ बर्षको बजेट रु**
१. स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन तथा लक्षित समूह पहिचान	५,००,०००
२. उद्यमशीलता विकासका लागि सामाजिक परिचालन	१२,७०,०००
३. उद्यमशीलता विकास तालीम	१४,७०,५००
४. प्राविधिक सिप विकास तथा पुराना उद्यमको स्तरोन्नती गर्ने ।	३३,५८,०००
५. बित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धि	२०,६५,०००
६. उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धन विस्तार	१४,५०,०००

७. मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन,	४१,५०,०००
८. व्यवसायिक परामर्श सेवा	१२,६०,०००
९. मानवश्रोत व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास	६८,१०,०००
१०. प्रबिधिको विकास तथा प्रविधि परिबर्तन	३१,७५,०००
११ लघु उद्यमीहरुको लागी घुम्ति कोषको रुपमा उद्यम विकास कोषको व्यवस्था	७०,००,०००

३.११ उद्यम र रोजगारी श्रृजना तथा लगानि र आय बृद्धि योजना :

वार्ड	उद्यमको प्रकार	संभावित उद्यमि संख्या	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	मौरीपालन	१०	२	२	२	२	२	१०
	मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती	२०	४	४	४	४	४	२०
	भटमास खेती	३	०	१	१	१	०	३
	मसला प्रशोधन	१	०	१	०	०	०	१
	कूखूरा पालन	२	१	१	०	०	०	२
	गाईपालन	५	१	१	१	१	१	५
	बाख्रा पालन	८	२	२	२	१	१	८
	भिमल, अल्लो, केतूकी प्रशोधन	१	०	०	१	०	०	१
	जडिबूटी संकलन	२	०	१	०	१	०	२
	डेरी व्यवसाय	१	१	०	०	०	०	१
	चाउमिन, दालमोठ	१	०	१	०	०	०	१
	फर्निचर उत्पादन	१	१	०	०	०	०	१
	नमकिन बेकरी उद्योग	२	१		१	०	०	२
	आरन	५	१	१	१	१	१	५
	होजीयारी	१	०	०	०	१	०	१
	जम्मा	**६३**	**१४**	**१५**	**१३**	**१२**	**९**	**६३**
२	मौरीपालन	१०	२	२	२	२	२	१०

वार्ड	उद्यमको प्रकार	संभावित उद्यमि संख्या	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
	अचार	५	१	१	१	१	१	५
	मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती	१०	२	२	२	२	२	१०
	च्याउ खेती	८	२	२	२	१	१	८
	भटमास खेती	३	०	०	१	१	१	३
	कूखूरा पालन	५	१	१	१	१	१	५
	गाईपालन	५	१	१	१	१	१	५
	फलफूल खेती	१०	२	२	२	२	२	१०
	बंगूरपालन	६	१	१	२	१	१	६
	माछापालन	५	१	१	१	१	१	५
	बाखा पालन	६	१	१	२	१	१	६
	भिमल, अल्लो, केतूकी प्रशोधन	२	०	१	१	०	०	२
	जडिबूटी संकलन	२	०	०	०	१	१	२
	सैलून	५	१	१	१	१	१	५
	डेरी व्यवसाय	१	१	०	०	०	०	१
	चाउमिन, दालमोठ	२	०	१	०	१	०	२
	फर्निचर उत्पादन	५	१	१	१	१	१	५
	नमकिन बेकरी उद्योग	४	०	१	१	१	१	४
	सिलाईकटाई	३	१	१	१	०	०	३
	आरन	५	१	१	१	१	१	५
	ब्यूटिपार्लर	५	१	१	१	१	१	५
	होजीयारी	४	१	१	१	०	१	४
	मैनबत्ति उत्पादन	६	२	१	१	१	१	६
	जम्मा	**११७**	**२३**	**२४**	**२६**	**२२**	**२२**	**११७**
३	मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती	१५	३	३	३	३	३	१५

वार्ड	उद्यमको प्रकार	संभावित उद्यमि संख्या	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
	भटमास खेती	१	०	१	०	०	०	१
	मसला प्रशोधन	१	१	०	०	०	०	१
	कूखूरा पालन	५	१	१	१	१	१	५
	गाईपालन	५	१	१	१	१	१	५
	बाखा पालन	६	२	१	१	१	१	६
	बांस निगालो सामग्री उत्पादन	२	०	०	१	१	०	२
	फर्निचर उत्पादन	२	०	०	१	०	१	२
	सिलाईकटाई	४	०	१	१	१	१	४
	आरन	१	१	०	०	०	०	१
	जम्मा	**४२**	**९**	**८**	**९**	**८**	**८**	**४२**
४	मौरीपालन	१५	३	३	३	३	३	१५
	अचार	२	१	१	०	०	०	२
	मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती	१०	२	२	२	२	२	१०
	भटमास खेती	१	०	०	०	१	०	१
	कूखूरा पालन	५	१	१	१	१	१	५
	गाईपालन	४	०	१	१	१	१	४
	फलफूल खेती	२०	४	४	४	४	४	२०
	माछापालन	५	१	१	१	१	१	५
	बाखा पालन	१०	२	२	२	२	२	१०
	सैलून	१	१	०	०	०	०	१
	चाउमिन, दालमोठ	१	०	०	१	०	०	१
	फर्निचर उत्पादन	२	१	१	०	०	०	२
	नमकिन बेकरी उद्योग	२	०	०	१	१	०	२
	सिलाईकटाई	५	१	१	१	१	१	५
	आरन	५	१	१	१	१	१	५

वार्ड	उद्यमको प्रकार	संभावित उद्यमि संख्या	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
	व्यूटिपार्लर	१	१	०	०	०	०	१
	होजीयारी	५	१	१	१	१	१	५
	मैनबत्ति उत्पादन	२	०	१	१	०	०	२
	साबून उत्पादन	१	१	०	०	०	०	१
	जम्मा	**९७**	**२१**	**२०**	**२०**	**१९**	**१७**	**९७**
५	मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती	१०	२	२	२	२	२	१०
	भटमास खेती	१	१	०	०	०	०	१
	कूखूरा पालन	२	०	१	१	०	०	२
	गाईपालन	३	०	०	१	१	१	३
	बाख्रा पालन	१५	३	३	३	३	३	१५
	भिमल, अल्लो, केतूकी प्रशोधन	२	१	०	१	०	०	२
	बांस निगालो सामग्री उत्पादन	१	१	०	०	०	०	१
	लोक्ता प्रसोधन	२	०	०	१	१	०	२
	फूल उत्पादन	५	१	१	१	१	१	५
	जडिबूटी संकलन	५	१	१	१	१	१	५
	जडिबूटी संकलन तथा प्रशोधन	१	०	१	०	०	०	१
	चाउमिन, दालमोठ	२	०	०	०	१	१	२
	फलाम चुना संकलन तथा प्रशोधन	२	०	१	०	१	०	२
	फर्निचर उत्पादन	१	१	०	०	०	०	१
	नमकिन बेकरी उद्योग	१	०	१	०	०	०	१
	सिलाईकटाई	१	०	०	०	१	०	१
	आरन	१	०	०	१	०	०	१
	छाला जूत्ता उत्पादन	१	०	०	०	०	१	१
	साबून उत्पादन	१	०	०	०	०	१	१

वार्ड	उद्यमको प्रकार	संभावित उद्यमि संख्या	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
	जम्मा	**५७**	**११**	**११**	**१२**	**१२**	**११**	**५७**
६	मौरीपालन	१०	२	२	२	२	२	१०
	अचार	५	१	१	१	१	१	५
	मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती	१०	२	२	२	२	२	१०
	च्याउ खेती	५	१	१	१	१	१	५
	मसला प्रशोधन	६	२	१	१	१	१	६
	कूखूरा पालन	५	१	१	१	१	१	५
	गाईपालन	३	०	०	१	१	१	३
	बंगूरपालन	२	१	१	०	०	०	२
	माछापालन	५	१	१	१	१	१	५
	बाखा पालन	१२	३	२	३	२	२	१२
	बांस निगालो सामग्री उत्पादन	५	१	१	१	१	१	५
	फलाम चुना संकलन तथा प्रशोधन	१	०	१	०	०	०	१
	फर्निचर उत्पादन	२	१	१	०	०	०	२
	सिलाईकटाई	५	१	१	१	१	१	५
	जूस उत्पादन	२	१	०	०	१	०	२
	आरन	६	१	२	१	१	१	६
	व्यूटिपार्लर	२	०	०	१	१	०	२
	होजीयारी	३	०	०	१	१	१	३
	साबून उत्पादन	१	०	०	०	०	१	१
		९०	**१९**	**१८**	**१८**	**१८**	**१७**	**९०**
७	मौरीपालन	१५	३	३	३	३	३	१५
	अचार	४	०	१	१	१	१	४

वार्ड	उद्यमको प्रकार	संभावित उद्यमि संख्या	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
	मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती	१५	३	३	३	३	३	१५
	भटमास खेती	१	०	०	१	०	०	१
	कूखूरा पालन	५	१	१	१	१	१	५
	गाईपालन	३	०	०	१	१	१	३
	फलफूल खेती	६	२	१	१	१	१	६
	माछापालन	५	१	१	१	१	१	५
	बाखा पालन	१०	२	२	२	२	२	१०
	बांस निगालो सामग्री उत्पादन	५	१	१	१	१	१	५
	जडिबूटी संकलन	१	०	०	१	०	०	१
	सैलून	३	१	१	१	०	०	३
	डेरी व्यवसाय	३	१	१	०	१	०	३
	फर्निचर उत्पादन	३	१	१	०	१	०	३
	नमकिन बेकरी उद्योग	४	१	१	१	१	०	४
	सिलाईकटाई	५	१	१	१	१	१	५
	आरन	५	१	१	१	१	१	५
	ब्यूटिपार्लर	३	१	१	०	०	१	३
	होजीयारी	३	१	०	०	१	१	३
	जम्मा	**९९**	**२१**	**२०**	**२०**	**२०**	**१८**	**९९**
८	मौरीपालन	१५	३	३	३	३	३	१५
	अचार	५	१	१	१	१	१	५
	मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती	१५	३	३	३	३	३	१५
	च्याउ खेती	५	१	१	१	१	१	५
	भटमास खेती	५	१	१	१	१	१	५
	कूखूरा पालन	२	१	१	०	०	०	२

वार्ड	उद्यमको प्रकार	संभावित उद्यमि संख्या	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
	गाईपालन	३	१	१	१	०	०	३
	भिमल, अल्लो, केतूकी प्रशोधन	१	०	०	१	०	०	१
	बांस निगालो सामग्री उत्पादन	३	१	१	१	०	०	३
	सैलून	२	०	०	१	१	०	२
	चाउमिन, दालमोठ	५	१	१	१	१	१	५
	फर्निचर उत्पादन	६	१	१	१	१	२	६
	सिलाईकटाई	५	१	१	१	१	१	५
	आरन	३	०	०	१	१	१	३
	व्यूटिपार्लर	६	२	१	१	१	१	६
	होजीयारी	५	१	१	१	१	१	५
	साबून उत्पादन	२	०	०	०	१	१	२
		८८	**१८**	**१७**	**१९**	**१७**	**१७**	**८८**
९	मौरीपालन	५	१	१	१	१	१	५
	मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती	१०	२	२	२	२	२	१०
	मसला प्रशोधन	१	१	०	०	०	०	१
	कूखूरा पालन	५	१	१	१	१	१	५
	गाईपालन	५	१	१	१	१	१	५
	माछापालन	२	१	१	०	०	०	२
	बाखा पालन	८	२	१	२	१	२	८
	भिमल, अल्लो, केतूकी प्रशोधन	१	०	१	०	०	०	१
	चाउमिन, दालमोठ	१	०	०	०	१	०	१
	फर्निचर उत्पादन	१	०	१	०	०	०	१
	आरन	२	०	०	१	१	०	२
		४१	**९**	**९**	**८**	**८**	**७**	**४१**
	कुल जम्मा	६९४	१४५	१४२	१४५	१३६	१२६	६९४

वार्ड	उद्यमको प्रकार	संभावित उद्यमि संख्या	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
	ख. रोजगारी श्रृजना	उद्यमको संख्या	जम्मा श्रृजना हुने रोजगारी संख्या	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०
		६९४	८६५	१८२	१७६	१८१	१६८	१५८
	ग.लगानी बृद्धि योजना	हालको .... उद्यमहरु बाट	जम्मा लगानी बृद्धि रु.	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०
			३,२५,०८,५००	६४,११,४००	६२,२३,२००	६३,३९,७००	६७,८८,६००	६७,४५,६००
	घ. बार्षिक आय बृद्धि	हालको	बार्षिक कारोवार बृद्धि रु	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०
			९,७५,२५,५००	१,९२,३४,२००	१,८६,६९,६००	१,९०,१९,१००	२,०३,६५,८००	२,०२,३६,८००

३.१२ सीप बिकास तालीम योजनाः

सि.नं	लक्षित समूह	आ.ब. २०७४/२०७५ देखी २०७८/२०७९ सम्म					जम्मा
		२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	
१	अति गरिब परिवार (५० प्रतिसत)	९१	८८	९१	८६	८०	४३६
२	मध्यम गरिब परिवार (३० प्रतिसत)	५१	५०	५०	४८	४६	२४५
३	सामान्य गरिब परिवार (२० प्रतिसत)	४०	३८	४०	३४	३२	१८४
	जम्मा	**१८२**	**१७६**	**१८१**	**१६८**	**१५८**	**८६५**

३.१३ लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको स्तर उन्नति योजनाः

सि.नं	उद्यमको स्तर	हालको	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	साविक भन्दा उत्पादन तथा बिक्रि बृद्धि गर्न स्तरोन्नती गरिने उद्यमहरुको संख्या		३६	३६	३६	३६	३४	१७८
२	अर्ध सक्रिय र पूर्ण निष्कृय उद्यमहरुको पहिचान र अद्यावधिक गर्ने	निरन्तर	निरन्तर					
३	हाल अर्ध सकृय रहेकालाई पूर्ण सकृय बनाई अर्ध सकृय को संख्या कम गरिने उद्यमको संख्या	९० उद्यम	१८	१८	१८	१८	१८	९०
४	हालका पूर्ण निष्कृयलाई सकृय बनाउने उद्यमको संख्या	४० उद्यम	८	८	८	८	८	४०

३.१४ वित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धिपहुँच बृद्धि योजनाः

सि.नं	उद्यमको स्तर	हालको	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	उद्यमी, अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका पात्रहरु र वित्तीय संस्थाहरु बीच अन्तरकृया		२०	२०	२०	२०	२०	१००
२	व्यवसायिक योजना पुनरावलोकन गर्ने उद्यमको संख्या		आवश्यकता अनुसार					
३	लेखा तालिम दिइने उद्यमीको संख्या		१८२	१७६	१८१	१६८	१५८	८६५
४	लघु उद्यमीबाट बनाइने सहकारी संख्या		२	२	२	२	२	१०
५	भएका सहकारीबाट ने.रा.बै.को स्वरोजगार कोषमा पहुँ बृध्दि गरिने सहकारिको संख्या		१	१	१	१	१	५
६	सहजरुपमा ऋणमा पहुँच हुँने उद्यमी तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका पात्रहरुको प्रतिसत बृद्धि		२०	१०	१०	१०	१०	६०

३.१५ मूल्य श्रृखलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन

सि.नं	बजारिकरणका क्षेत्रहरु	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	सौगात गृह स्थापना	१	१	१	१	१	५
२	सङ्कलन केन्द्र स्थापना	२	२	२	१	१	८
३	हाटबजारको स्थापना र संचालन	१	१	१	१	१	५
४	गाउँ तथा नगर स्तरमा आयोजना गरिने प्रदर्शनी,को संख्या	१	१	१	१	१	५
५	क्षेत्रीय र राष्ट्रिय प्रदर्शनी, महोत्सब आयोजनामा सहभागी गराइने उद्यमीको संख्या	३	३	३	३	३	१५
६	अन्तरकृया द्वारा बि टु बि लिंकेज गराइने उद्यमीको संख्या	८	८	८	८	८	४०
७	उद्यमिहरु र अन्य मूल्यश्रृङ्खलाका पक्षहरु बीच अन्रकृया	४०	४०	४०	४०	४०	२००

३.१६ प्रबिधिको विकास तथा प्रविधि परिबर्तन योजनाः

सि.नं	विवरण	हालको संख्या	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	हाल भएको प्रबिधिमा परिर्वतन गर्ने उद्यमको संख्या		४०	४०	४०	४०	४०	२००
२	साझा सुविधा केन्द्रको स्थापना		२	२	२	१	१	८

३.१७ वित्तीय व्यवस्थापन (Fiscal Management)

सि.नं	प्रमुख कार्यक्रम	गतिविधि	आर्थिक वर्ष						
			इकाई	७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	जम्मा
१.	स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन तथा लक्षित समूह पहिचान	१.१ स्रोत साधनको पहिचान	पटक	१	१	१	१	१	५
		बजेट		२५,०००	२५,०००	२५,०००	२५,०००	२५,०००	१२५०००
		१.२.बजारको स्थिति	पटक	१	१	१	१	१	५
		पहिचान							०
		बजेट		२५,०००	२५,०००	२५,०००	२५,०००	२५,०००	१२५०००
		१.३.कच्चा पदार्थको	पटक	१	१	१	१	१	५
		पहिचान							०
		बजेट		२५,०००	२५,०००	२५,०००	२५,०००	२५,०००	१२५०००
		१.४.लक्षित समूह	पटक	१	१	१	१	१	५
		पहिचान							०
		बजेट		२५,०००	२५,०००	२५,०००	२५,०००	२५,०००	१२५०००
		जम्मा बजेट		**१,००,०००**	**१,००,०००**	**१,००,०००**	**१,००,०००**	**१,००,०००**	**५,००,०००**
२.	उद्यम विकासका लागि सामाजिक परिचालन	२.१ पि.आर.ए. गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	५
		बजेट		१०००००	१०००००	१०००००	१०००००	१०००००	५०००००
		२.२ न..पा. स्तरको अभिमुखीकरण गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	५
		बजेट		६००००	६००००	६००००	६००००	६००००	३०००००

सि.नं	प्रमुख कार्यक्रम	गतिविधि	आर्थिक वर्ष						
			इकाई	७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	जम्मा
		२.३ वडास्तरको अभिमुखीकरण गर्ने	पटक	१	१	१	१	१	५
		बजेट		५००००	५००००	५००००	५००००	५००००	२५००००
		२.४ ए देखि जि सम्मको फारम भर्ने	संख्या	२००	२२५	२२५	२००	२००	१०५०
		बजेट		२००००	२५०००	२५०००	२५०००	२५०००	१२००००
		२.५ समूह निर्माण / Logistic support, बैठकमा सहयोग गर्ने (अगिल्लो वर्षकालाई समेत)	संख्या	१५	१५	१५	१५	१५	७५
		बजेट		२००००	२००००	२००००	२००००	२००००	१०००००
		जम्मा बजेट		**२५००००**	**२५५०००**	**२५५०००**	**२५५०००**	**२५५०००**	**१२७००००**
३.	उद्यमशीलता विकास	३.१ SIYB/MECDतालिम दिने	जना	१८२	१७६	१८१	१६८	१५८	८६५
		बजेट		२७३०००	२६४०००	२७१५००	२५२०००	२३७०००	१२९७५००
		३.२ व्यवसायिक योजना निर्माणमा सहयोग गरिने उद्यमी को संख्या	जना	१८२	१७६	१८१	१६८	१५८	८६५
		बजेट		३६४००	३५२००	३६२००	३३६००	३१६००	१७३०००
		३.३ उद्यम छनौट	गोटा	१८२	१७६	१८१	१६८	१५८	८६५
		बजेट		०	०	०	०	०	०
		जम्मा बजेट		**३०९४००**	**२९९२००**	**३०७७००**	**२८५६००**	**२६८६००**	**१४७०५००**
४.	प्राविधिक सिप विकास तथा पुराना उद्यमको स्तरोन्नती गर्ने ।	४.१ उद्यमशील विकासका लागि छानिएका विषयमा सीप विकास तालिम दिने ।	जना	१८२	१७६	१८१	१६८	१५८	८६५
		बजेट		५४६०००	५२८०००	५४३०००	५०४०००	४७४०००	२५९५०००
		४.२ प्रशिक्षकहरूको रोष्टर तयार गर्ने ।	गोटा	१	१	१	१	१	५
		बजेट		१००००	१००००	१००००	१००००	१००००	५००००
		४.३ संचालन भैरहेका उद्यमहरु मद्धे स्तरोन्नति गर्न एडभान्स र पुनर्ताजकीय तालिम पाउने उद्यमीको संख्या	संख्या	३६	३६	३६	३६	३४	१७८

सि.नं	प्रमुख कार्यक्रम	गतिविधि	आर्थिक वर्ष						
			इकाई	७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	जम्मा
		बजेट		९००००	९००००	९००००	९००००	८५०००	४४५०००
		४.४अर्ध तथा पूर्ण निष्कृय रहेका उद्यमहरुको स्तरोन्नति गर्न थप सिप तालिम पाउने उद्यमीको संख्या	संख्या	२८	२८	२७	२७	२४	१३४
		बजेट		५६०००	५६०००	५४०००	५४०००	४८०००	२६८०००
		जम्मा बजेट		**७०२०००**	**६८४०००**	**६९७०००**	**६५८०००**	**६१७०००**	**३३५८०००**
५.	बित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धि	५.१ लघु उद्यमीहरु लगायत उनिहरु संग सरोकार भएका र बित्तीय सेवा आवश्यक पर्ने मूल्य श्रृङ्खलाका पात्रहरुको पहिचन गर्ने ।		२०	२०	२०	२०	२०	१००
		बजेट		५००००	५००००	५००००	५००००	५००००	२५००००
		५.२ बित्तीय सेवाको माग सङ्कलन गरिने उद्यमीको संख्या	गोटा	२०	२०	२०	२०	२०	१००
		बजेट		२५०००	२५०००	२५०००	२५०००	२५०००	१२५०००
		५.३ वित्तीय सेवा प्रदायकको लिष्ट म्यापिङ्ग	गोटा	१	१	१	१	१	५
		बजेट		२५०००	२५०००	२५०००	२५०००	२५०००	१२५०००
		५.४ उद्यमी र वित्तीय संस्थाहरु बीच अन्तरकृया	पटक	२०	२०	२०	२०	२०	१००
		बजेट		३००००	३००००	३००००	३००००	३००००	१५००००
		५.५ व्यवसायिक योजना पुनरावलोकन गर्ने उद्यमको संख्या	गोटा	आवश्यकता बमोजिम					
		बजेट		५००००	५५०००	६००००	६५०००	७००००	३०००००
		५.६ लेखा तालिम दिइने उद्यमीको संख्या	जना	१८२	१७६	१८१	१६८	१५८	८६५
		बजेट		१०००००	१५००००	१६००००	१७००००	१६००००	७४००००
		५.७ लघु उद्यमीबाट बनाइने सहकारीको संख्या	गोटा	२	२	२	२	२	१०

सि.नं	प्रमुख कार्यक्रम	गतिविधि	आर्थिक वर्ष						
			इकाई	७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	जम्मा
		बजेट		२००००	२००००	२००००	२००००	२००००	१०००००
		५.८ भएका सहकारीबाट ने.रा.बै.को स्वरोजगार कोषमा पहुँ बृध्दि गरिने सहकारिको संख्या		१	१	१	१	१	५
		बजेट		२५०००	२५०००	२५०००	२५०००	२५०००	१२५०००
		५.९सहजरुपमा ऋणमा पहुँच हुँने उद्यमी तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका पात्रहरुको प्रतिसतमा बृद्धि		२०	१०	१०	१०	१०	६०
		बजेट		३००००	३००००	३००००	३००००	३००००	१५००००
		जम्मा बजेट		**३५५०००**	**४१००००**	**४२५०००**	**४४००००**	**४३५०००**	**२०६५०००**
६.	उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धन विस्तार	६.१ नयाँ प्रविधि/ सामग्रीबारे रोष्टर तयार गर्ने ।	पटक	१	१	१	१	१	५
		बजेट		१०००००	१०००००	१०००००	१०००००	१०००००	५०००००
		६.२ नयाँ प्रविधि बारे सचेतना गराइने उद्यमको संख्या	गोटा	४०	४०	४०	४०	४०	२००
		बजेट		१२०००००	१३०००००	१५०००००	१५०००००	१५०००००	७०००००
		६.३ नयाँ उद्यमीलाई नयाँ मेसिनरी उकरण नयाँ प्रविधि हस्तान्तरण गरिने उद्यमीको संख्या		४०	४०	४०	४०	४०	२००
		बजेट		१२०००००	१३०००००	१५०००००	१५०००००	१५०००००	७०००००
		जम्मा बजेट		**२,५०,०००**	**२,७०,०००**	**३,१०,०००**	**३,१०,०००**	**३,१०,०००**	**१४,५०,०००**
७.	मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन,	७.१ उत्पादनको प्रकार अनुसारका मूल्य श्रृङ्खलाहरुको बिश्लेषण गरिने संख्या	गोटा	२	२	२	२	२	१०
		बजेट		६००००	६००००	६००००	६००००	६००००	३०००००
		७.२ सौगात गृहको स्थापना गर्ने संख्या		१	१	१	१	१	५
		बजेट		३०००००	३०००००	३०००००	३०००००	३०००००	१५०००००

सि.नं	प्रमुख कार्यक्रम	गतिविधि	आर्थिक वर्ष						
			इकाई	७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	जम्मा
		७.३ सङ्कलन केन्द्रको स्थापना गर्ने संख्या	गोटा	२	२	२	१	१	८
		बजेट		४०००००	४०००००	४०००००	२०००००	२०००००	१६०००००
		७.४ हाटबजारको व्यवस्थापना गर्ने संख्या		१	१	१	१	१	५
		बजेट		१५००००	१५००००	१६००००	१६००००	१६००००	७८००००
		७.५ न. पा. स्तरमा आयोजना गरिने प्रदर्शनीको संख्या		१	१	१	१	१	५
		बजेट		८००००	८००००	८००००	८००००	८००००	४०००००
		७.६ क्षेत्रीय र राष्ट्रिय प्रदर्शनी, महोत्सब आयोजनामा सहभागी गराइने उद्यमीको संख्या		३	३	३	३	३	१५
		बजेट		५००००	५००००	५००००	५००००	५००००	२५००००
		७.७ अन्तरकृया द्वारा बि टु बि लिंकेज गराइने उद्यमीको संख्या	संख्या	८	८	८	८	८	४०
		बजेट		५००००	५००००	५००००	५००००	५००००	२५००००
		७.८ उद्यमिहरु र अन्य मूल्यश्रृङ्खलाका पक्षहरु बीच अन्रकृया		४०	४०	४०	४०	४०	२००
		बजेट		१०००००	११००००	११५०००	१२००००	१२५०००	५७००००
		जम्मा बजेट		**८,९०,०००**	**९,००,०००**	**९,१५,०००**	**७,२०,०००**	**७,२५,०००**	**४१,५०,०००**
८.	व्यवसायिक परामर्श सेवा	८.१ समस्या पहिचान (SWOT) गरिने उद्यमीको संख्या	संख्या	४०	४०	४०	४०	४०	२००
		बजेट		१०००००	१०००००	११००००	११००००	१२००००	५४००००
		८.२ व्यवसायिक परामर्श दिइने उद्यमको संख्या	संख्या	१८२	१७६	१८१	१६८	१५८	८६५
		बजेट		१५००००	१४००००	१५००००	१४००००	१४००००	७२००००
		जम्मा बजेट		**२,५०,०००**	**२,४०,०००**	**२,६०,०००**	**२,५०,०००**	**२,६०,०००**	**१२,६०,०००**
९		९.१ प्रत्येक वडाका वडा प्रतिनिधि, राजनैतिक दल	संख्या	१३५	०	०	०	०	१३५

सि.नं	प्रमुख कार्यक्रम	गतिविधि	आर्थिक वर्ष						
			इकाई	७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	जम्मा
		लगायत लाई मेडेपमोडल वारे तालीम दिने तालीम संख्या							
		बजेट		२५०००००	०	०	०	०	२५०००००
		९.२ लघु उद्यमीहरू लाई समूह, संघ हुदै जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघमा आबद्ध गराइने उद्यमीको संख्या	जना	४०	४०	४०	४०	४०	२००
		बजेट		२५०००	२५०००	२५०००	२५०००	२५०००	१२५०००
		९.३ मानव स्रोत परिचालन गरिने संख्या	जना	७	७	७	७	७	३५
		EDF	जना	४	४	४	४	४	२०
		Coordinator	जना	१	१	१	१	१	५
		DBA	जना	१	१	१	१	१	५
		AFA	जना	१	१	१	१	१	५
	मानवश्रोत व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास	बजेट		९५०००००	९५०००००	९५०००००	९५०००००	९५०००००	४७५०००००
		९.४ सेवा प्रदायक /सेवा ग्राही संस्थाहरू मेगा, उद्यम विकास समिति समिति र अन्य सेवा प्रदायकलाई नेतृत्व अभिवृद्धि, मेडपा मोडेलको तालिम दिने तालीम संख्या	पटक	२	२	२	१	१	८
		बजेट		१०००००	१०००००	१०००००	५००००	५००००	४०००००
		९.५ मेगाहरु लाई प्रस्ताव, प्रतिवेदन लेखन तालिम दिने	जना	४०	४०	४०	४०	४०	२००
		बजेट		६००००	७००००	७००००	७००००	७००००	३४००००
		९.६ उद्यमी तथा सरोकारवालाहरकलाई अवलोकन भ्रमण		३५	३५	३५	३५	३५	१७५
		बजेट		१२५०००	१२५०००	१३००००	१३००००	१३५०००	६४५०००
		९.६ लघु उद्यम विकास समितिको बैठक संख्या		६	६	६	६	६	३०

सि.नं	प्रमुख कार्यक्रम	गतिविधि	आर्थिक वर्ष						
			इकाई	७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	जम्मा
		बजेट		६००००	६००००	६००००	६००००	६००००	३०००००
		जम्मा बजेट		**१५,७०,०००**	**१३,३०,०००**	**१३,३५,०००**	**१२,८५,०००**	**१२,९०,०००**	**६८,१०,०००**
१०	प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन	१०.१ प्रविधि परिवर्तन हुनसक्ने उद्यमको सम्भाव्यता अध्ययन	पटक	१	१	१	१	१	५
		बजेट		३५०००	३५०००	३५०००	३५०००	३५०००	१७५०००
		१०.२ हाल भएको प्रविधिमा परिर्वतन गर्ने सहयोग गरिने उद्यमको संख्या	संख्या	४०	४०	४०	४०	४०	२००
		बजेट		२०००००	२०००००	२०००००	२०००००	२०००००	१००००००
		१०.३ साझा सुविधा केन्द्रको स्थापना		२	२	२	१	१	८
		बजेट		५०००००	५०००००	५०००००	२५००००	२५००००	२००००००
		जम्मा बजेट		**७,३५,०००**	**७,३५,०००**	**७,३५,०००**	**४,८५,०००**	**४,८५,०००**	**३१,७५,०००**
११	लघु उद्यमीहरुको लागी घुम्ति कोषको रुपमा उद्यम विकास कोषको व्यवस्था			१०,००,०००	१०,००,०००	१०,००,०००	२०,००,०००	२०,००,०००	७०,००,०००
		कूल जम्मा बजेट (१ देखी ११ सम्मको)		**६४,११,४००**	**६२,२३,२००**	**६३,३९,७००**	**६७,८८,६००**	**६७,४५,६००**	**३,२५,०८,५००**

३.१८ वित्तिय आय व्ययको अनुमानीत सारासं विवरण :

आय ब्यय बिबरण (आ.ब. २०७५/२०७६ देखी २०७९/२०८० सम्म)

उपलब्ध हुँन सक्ने अनुमानित बजेट							
सि.नं	स्रोत	बर्ष १	बर्ष २	बर्ष ३	बर्ष ४	बर्ष ५	जम्मा
१	नगरपालिकाबाट	२०,००,०००	२०,००,०००	२०,००,०००	२०,००,०००	२०,००,०००	१,००,००,०००
२	कृषि बिकास शिर्षक बाट, खर्च हुने	२,००,०००	३,००,०००	३,००,०००	३,००,०००	३,००,०००	१४,००,०००
३	पशुसेवा शिर्षक बाट खर्च हुने	२,००,०००	३,००,०००	३,००,०००	३,००,०००	३,००,०००	१४,००,०००
४	वन तथा सा.ब.उ.संघ बाट खर्च हुने	३,००,०००	३,००,०००	३,००,०००	३,००,०००	३,००,०००	१५,००,०००
५	महिला तथा वालवालिका शिर्षक बाट खर्च हुने	३,००,०००	३,५०,०००	३,५०,७००	३,५०,०००	३,००,०००	१६,५०,७००

उपलब्ध हुँन सक्ने अनुमानित बजेट							
सि.नं	स्रोत	बर्ष १	बर्ष २	बर्ष ३	बर्ष ४	बर्ष ५	जम्मा
६	उद्योग विकास शाखा बाट खर्च खर्च हुने	९,००,०००	९,००,०००	९,५०,०००	१४,८८,६००	१०,२०,६००	५२,५९,२००
७	घरेलु तथा साना उद्योग महा संघ । उद्योग बाणिज्य संघ	५०,०००	५०,०००	२,२५,०००	१,५०,०००	२,२५,०००	७,००,०००
	NGO/INGO दात्री निकाय बाट	९,११,४००	९,२३,२००	९,१४,०००	९,००,०००	११,००,०००	४७,४८,६००
८	**अपु रकम जुटाउन तथा अन्य दातृ निकाय संग पहल गर्नु पर्ने रु**	१५,५०,०००	११,००,०००	१०,००,०००	१०,००,०००	१२,००,०००	५८,५०,०००
	जम्मा	**६४,११,४००**	**६२,२३,२००**	**६३,३९,७००**	**६७,८८,६००**	**६७,४५,६००**	**३,२५,०८,५००**
अनुमानित व्यय बिबरण							
सि.नं	**खर्चका मूल शिर्षक**	**बर्ष १**	**बर्ष २**	**बर्ष ३**	**बर्ष ४**	**बर्ष ५**	**जम्मा**
१	स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन तथा लक्षित समूह पहिचान	१,००,०००	१,००,०००	१,००,०००	१,००,०००	१,००,०००	५,००,०००
२	उद्यमशीलता विकासका लागि सामाजिक परिचालन	२,५०,०००	२,५५,०००	२,५५,०००	२,५५,०००	२,५५,०००	१२,७०,०००
३	उद्यमशीलता विकास तालीम	३,०९,४००	२,९९,२००	३,०७,७००	२,८५,६००	२,६८,६००	१४,७०,५००
४	प्राविधिक सिप विकास तथा पुराना उद्यमको स्तरोन्नती गर्ने ।	७,०२,०००	६,८४,०००	६,९७,०००	६,५८,०००	६,१७,०००	३३,५८,०००
५	बित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धि	३,५५,०००	४,१०,०००	४,२५,०००	४,४०,०००	४,३५,०००	२०,६५,०००
६	उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धन विस्तार	२,५०,०००	२,७०,०००	३,१०,०००	३,१०,०००	३,१०,०००	१४,५०,०००
७	मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन,	८,९०,०००	९,००,०००	९,१५,०००	७,२०,०००	७,२५,०००	४१,५०,०००
८	व्यवसायिक परामर्श सेवा	२,५०,०००	२,४०,०००	२,६०,०००	२,५०,०००	२,६०,०००	१२,६०,०००
९	मानवश्रोत व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास	१५,७०,०००	१३,३०,०००	१३,३५,०००	१२,८५,०००	१२,९०,०००	६८,१०,०००
१०	प्रबिधिको विकास तथा प्रविधि परिबर्तन	७,३५,०००	७,३५,०००	७,३५,०००	४,८५,०००	४,८५,०००	३१,७५,०००
११	लघु उद्यमीहरुको लागी घुम्ति कोषको रुपमा उद्यम विकास कोषको व्यवस्था	१०,००,०००	१०,००,०००	१०,००,०००	२०,००,०००	२०,००,०००	७०,००,०००
	जम्मा	**६४,११,४००**	**६२,२३,२००**	**६३,३९,७००**	**६७,८८,६००**	**६७,४५,६००**	**३,२५,०८,५००**

३.१८ जनशक्ति (Human Resource)

उद्यम विकासको लागि आबश्यक जनशक्ति मध्ये महत्वपर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने उद्यम विकास सहजकर्ता हो । सामान्यतया एक वडामा एक उद्यम विकास सहजकर्ता मेडपा कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने परिकल्पना गरिएको छ । साथै एकिकृत उद्यम विकासमा अन्य जनशत्ती पनि आवश्यक पर्ने हुँदा निम्न अनुसार जनशक्ती योजना तयार गरिएको छ ।

सि. नं.	योजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक जनशक्ति विवरण (पद/विज्ञता)	योजनाको लागि आवश्यक संख्या	स्थानीय तहमा हाल उपलब्ध संख्या						नपुग जनशक्ति संख्या	नपुग जनशक्ति/सेवा प्राप्त गर्ने	
			सरकारी	गैरसरकारी	निजी क्षेत्र	विकास साझेदार	समुदाय	अन्य		सम्भावित स्रोत	रणनीति
१	EDF	४							४	प्रस्तावित बजेटबाट	
२	Coordinator	१							१		
३	DBA	१							१		
४	AFA	१							१		
जम्मा		७							७		

३.१९ जिम्मेवारी तालिका (Responsibility Matrix)

कार्यक्रम	प्रमुख जिम्मेवारी		
	कार्यान्वयन	सहयोग	समन्वय
१. स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन	नगर पालिका, घरेलु, साझेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु वडा कार्यालय, आवद्ध र सक्रिय समुहहरु	EDC/ Municipalities
२. उद्यम विकासका लागि सामाजिक परिचालन	नगर पालिका, घरेलु, साझेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु वडा कार्यालय, आवद्ध र सक्रिय समुहहरु	EDC/ Municipalities
३. उद्यमशीलता विकास	नगर पालिका, घरेलु, साझेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु वडा कार्यालय, आवद्ध र सक्रिय समुहहरु	EDC/ Municipalities
४. प्राबिधिक सीप विकास	नगर पालिका, घरेलु, साझेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु वडा कार्यालय, आवद्ध र सक्रिय समुहहरु	EDC/ Municipalities
५. वित्तीय सेवामा पहुँच	नगर पालिका, घरेलु, साझेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु वडा कार्यालय, आवद्ध र सक्रिय समुहहरु	EDC/ Municipalities
६. उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण	नगर पालिका, घरेलु, साझेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु वडा कार्यालय, आवद्ध र सक्रिय समुहहरु	EDC/ Municipalities
७. बजारसंगको सम्बन्ध विकास तथा व्यवस्थापन	नगर पालिका, घरेलु, साझेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु वडा कार्यालय, आवद्ध र सक्रिय समुहहरु	EDC/ Municipalities
८. व्यवसायिक परामर्श सेवा	नगर पालिका, घरेलु, साझेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु वडा कार्यालय, आवद्ध र सक्रिय समुहहरु	EDC/ Municipalities

कार्यक्रम	प्रमुख जिम्मेवारी		
	कार्यान्वयन	सहयोग	समन्वय
९. संस्थागत विकास	नगर पालिका, घरेलु, साझेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु वडा कार्यालय, आवद्ध र सक्रिय समुहहरु	EDC/ Municipalities
१०. सहभागितामूलक कार्य अनुसन्धान	नगर पालिका, घरेलु, साझेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु वडा कार्यालय, आवद्ध र सक्रिय समुहहरु	EDC/ Municipalities

३.२० प्रतिवद्धता (Commitment)

स्थानीय तहका सबै साझेदार तथा सहयोगी संस्थाहरुको सहभागितामा तयार गरिएको यो उद्यम विकास रणनीतिक योजना कार्यान्वयनमा हामी हाम्रो संस्था, कार्यालय तथा व्यक्तिगत तर्फबाट समेत प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछौं । यस योजनामा उल्लेख्य गरिएका नतिजा तथा सूचकहरु प्राप्त गर्नु हामी सबैको जिम्मेवारी हो । हामी स्थानीय विकासको नेतृत्व गरिरहेको स्थानीय तहबाट बजेट विनियोजन गर्ने गराउने कार्यमा लागि पर्नेछौं । अन्य सहयोगी निकाय वा विकास साझेदारबाट थप स्रोत साधन प्राप्त गर्नेछौ । आ-आफ्नो क्षेत्रबाट स्रोत विनियोजन, लगानी र स्थानीय स्रोत साधन परिचालन गर्न सक्षम हुनेछौ भन्ने अपेक्षाका साथ यो रणनीतिक योजना स्वीकृत गरी यसको सफल कार्यान्वयनको लागि हामी पुन : हाम्रो प्रतिबद्धता जाहेर गर्दछौं ।

तपसील

क्र.स.	पद	नामथर	ठेगाना	कार्यालय/निकाय/संस्था	दस्तखत
				स्थानीय तह	
				विषयगत शाखा/ कार्यालय	
				निजी क्षेत्र	
				विकास साझेदार	
				सामुदायिक संस्था	
				वित्तिय संस्था	
				बजारीकरण समूह	
				उद्यमी व्यवसायि	
				सेवा प्रदायक	
				सङ्घ, सङ्गठनहरु	
				समाजसेवी	
				अन्य	

खण्ड-४: अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

४.१ अनुगमन

नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा कार्यबिधि तथा कार्यान्वयन निर्देशिका, २०६६ अनुसार नगर उद्यम विकास योजनाका मुख्य मूल्याङ्कनकर्ता गाउँ/नगर पालिका नै हुनेछ। प्रशासनिक तथा अन्य भौतिक क्रियाकलापको कारणले नगर पालिकाले एक्लै यी कार्य पुरा गर्न कठिनाई हुन्छ। यसकारण स्थानीय लघु उद्यमी सघं, सामुदायिक संस्थाहरु, स्थनीय निकायका कर्मचारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरुको सहयोगमा यस्ता क्रियाकलापलाई बढी प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ। अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्न प्रयोग गरिने विधिहरु निर्देशिकाको भाग २ मा र उद्यमी अनुगमन विवरणको तालिका अनुसची ५ मा दिइएको छ। उपरोक्त फर्मेट तथा विधिलाई प्रयोग गरी नगर पालिकाले एकीकृत अनुगमन तालिका बनाई कार्यक्रमको तर्कबद्ध योजनाका अनुरुप कार्यक्रमको प्रभावकारिता नियमित रुपमा अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्न सकिनेछ।

अनुगमन मासिक चौमासिक र वार्षिक गरिनेछ र प्रत्येक क्रियाकलापको अन्त्यमा सार्वजनिक परीक्षण गरिनेछ र कार्यक्रमको प्रगति विवरण नगर पालिकाको बैठकमा छलफल गराउने तथा देखिएका कमिकमजोरीहरु सुधारका लागि निर्देशन, सुझाव सल्लाह दिई उक्त कमिकमजोरीहरु सुधारका लागी सम्बन्धित पक्षले Action Plan बनाई कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ।

४.२ नतिजा मापन

योजनामा उल्लिखित लक्ष्यअनुसार नतिजा प्राप्त भयो भएन भनी थाहा पाउन नियमितरुपमा योजनाको समीक्षा, अध्ययन, सूचना सङ्कलन र व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ। यसका लागि उपयुक्त सूचकहरु तयार गरी नतिजा मापन वार्षिक रुपमा गर्न सकिन्छ। यसका लागी मेड्पा निर्देशिका, २०७०, (२०७४ को संसोधन सहित) तथा गाउँ/नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन निर्देशिका २०६६ गाउँ/नगर उद्यम विकास समितिले लघु उद्यम विकास सम्बन्धी गाउँ/नगर स्तरमा भएका कार्यक्रमहरुको सार्वजनिक लेखा परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई जस्ता कार्यक्रमहरु आयोजना गरि कार्यक्रमको नतिजा मापनका साथै जवाफदेहीता र पारदर्शिता सुनिश्चीत गर्ने छ। त्यसैगरी व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरुले सम्झौता बमोजिमको कार्य गरे नगरेको सम्वन्धमा नियमित अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गरि उद्यम विकास समितिलाई जानकारी गराउने र लघु उद्यमीका उत्पादनहरुलाई बजार सुनिश्चीत गर्न सम्बद्ध निजी क्षेत्रका संघ संस्थाहरु संग अन्तरकृया छलफल परामर्श गरि कार्यक्रमका बिबिध पक्षहरुका साथै कार्यक्रमका मूल सुचांकको नतिजा मापन गर्नु पर्दछ।

४.३ प्रतिवेदन

कार्यक्रमको अनुगमन, मुल्यांकन तथा नतिजा मापन गरि सके पछि कार्यक्रमको अवस्था बारेमा देखिएका नतिजाहरुलाई दस्ताबेजीकरण गर्ने कार्य प्रतिबेदनले गर्दछ। कुनै पनि पक्षले कार्यक्रमको अनुगमन र मुल्यांकन गर्दा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मुल्यांकन कार्यबिधि अनुसार प्रतिबेदन तयार गर्नु पर्नेछ। प्रतिबेदन मा कार्यक्रमको प्रगति, सबल पक्ष, सुधार गर्नु पर्ने पक्ष का साथै आफुले देखे सुनेका र कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउनका लागी उपयुक्त लागेका कुराहरु समेत समेटनु पर्नेछ। कार्यक्रमको प्रतिबेदन कार्य सम्पन्न गरेको एक हप्ता भित्र सम्बन्धित निकायलाई बुझाई सक्नु पर्नेछ। कार्यक्रमको अनुगमनकर्ता वा मुल्यांकन कर्ताबाट प्राप्त प्रतिबेदन माथी स्टाफ बैठकमा छलफल तथा समिक्षा गरि उक्त प्रतिबेदनमा उल्लेख गरिएका सम्पुर्ण पक्षहरुलाई केलाएर आगामी दिनमा नदोहरिने हिसावले आफ्नो कार्ययोजनामा समेटी अगाडी बढनु पर्दछ।

४.४ मूल्याङ्कन

सम्पन्न कामबाट निर्धारित लक्ष्य एवं उद्देश्यहरु हासिल भयो, भएन; प्रक्षेपित प्रभाव उत्पन्न भयो, भएन; लगानी सार्थक भयो, भएन; भनी स्वतन्त्र र निस्पक्ष ढङ्गबाट कुनै नीति, कार्यक्रमको लेखाजोखा गरी भविष्यका लागि दिशा निर्देश गरिने कामलाई मूल्याङ्कन भनिन्छ। मूल्याङ्कन सामान्यतया योजनाको मध्यावधि र अन्त्यपछि गरिन्छ। मध्यावधि मूल्याङ्कनबाट निर्धारित लक्ष्य र उपलब्धि प्राप्तिबारे यकिन गर्न सजिलो हुन्छ। साथै मध्यावधि मूल्याङ्कन पश्चात सूचकहरुमा थपघट गर्न सकिन्छ। मुल्यांकन आन्तररिक र बाह्य गरि दुबै पक्षबाट गर्नु पर्नेछ।

कार्यक्रमको आन्तरिक मुल्यांकनका लागी स्थानीय निकाय प्रमुखको संयोजकत्वमा ३ देखि ५ सदश्यीय समिति गठन गरि कार्यक्रमको मुल्यांकन गर्नु पर्ने छ। समितिमा एक जना कार्यक्रम बिज्ञ, एक जना सामाजिक क्षेत्रका बिज्ञ वा संचार माध्यम बाट हुनु पर्नेछ। बाह्य मुल्यांकनका लागी स्थानीय क्षेत्रमा रहेका स्वतन्त्रदाताहरुबाट गराउनु पर्नेछ। मूल्यांकन कार्य गर्नु अघि सम्बन्धित योजनाको कार्ययोजनाका सुचांकहरुको आधारमा चेक लिष्ट तयार गरि निर्देशिका अनुसार कार्यक्रमको बारेमा मुल्यांकनकर्ताहरुलाई अभिमुखिकरण गरि श्रोत सामग्री समेत उपलब्ध गराउउनु पर्नेछ। मुल्यांकनकर्ताको प्रतिबेदनका आधारमा कार्यक्रमलाई थपघट गर्न सकिनेछ।

प्रभाव भनेको कार्यकम्रले गरेको लगानी बाट निस्किएका नतीजाहबाट योजनाको अन्यतमा लक्षित बर्गले के कति फाईदा पाए र समाजमा त्यसको असर तथा नतीजाहरुको स्थायित्व कस्तो छ भन्ने नै हो। यसमा लागानीको सान्दर्भिकता, प्रभावकारिता तथा प्रच्याप्ता समेतको मूल्याँकन गरिन्छ। प्रभाव मूल्यांकनको मूल आधार योजनाको तर्कबद्ध योजनाको खाका हुनेछ। तसर्थ यस योजनाको अन्य पछि स्वतन्त्र परामर्शदाताहरु बाट गाउँ तथा नगरपालिकाले यसको स्वतन्त्र मूल्याँकन गराई प्राप्त प्रतिवेदन बैठकमा छलफल गरी आएका सुझावहरुलाई आगामी योजनाहरुमा समेटिने छन।

खण्ड-५: अनुसूचीहरु

अनुसुची १ : लघुउद्यमी सृजना र विकास गर्ने क्रमिक प्रक्रिया

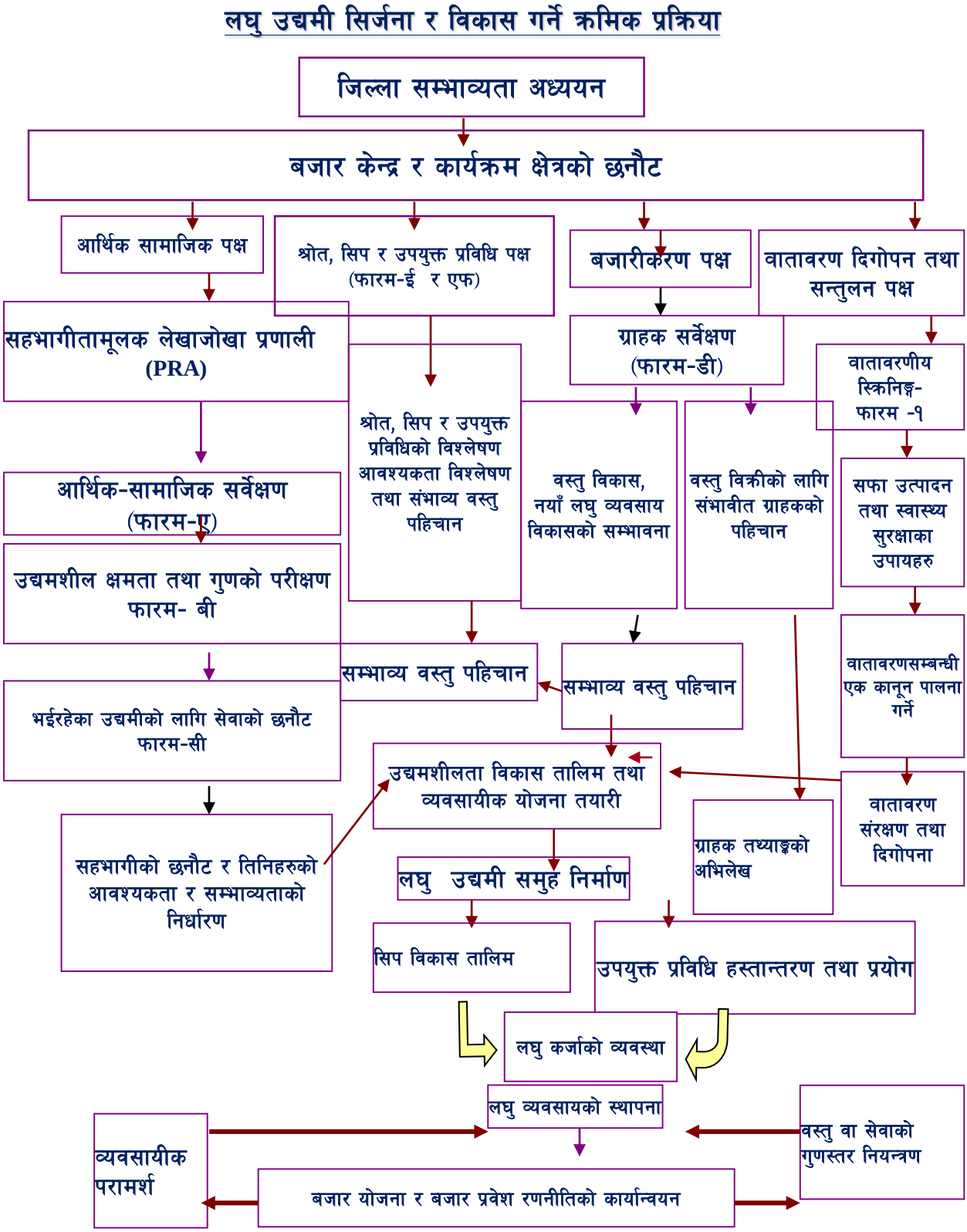

अनुसुची २ : लघु उद्यम विकास तथा प्रवर्द्धनका लागि सरकारका तर्फबाट भएका नीतिगत व्यवस्थाहरु :

१. त्रिबर्षीय योजना २०७०/०७१-२०७२ /०७३

२. औद्योगिक नीति २०६७

३. मौद्रिक नीति २०७०/०७१

४. वाणिज्य नीति २०६५

५. कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन नीति २०६३

६. वन नीति : वन ऐन २०४९, वन नियमावली २०५१, कबुलियती वन नीति २०५८

७. नेपाल सरकार संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयकोगाँउ/नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा कार्यविधि तथा कार्यान्वयन निर्देशिका २०६६

अनुसुची ३ : सन्दर्भ सामाग्रीहरु

- लघु उद्यम रणनीतिक योजना तर्जुमा मार्गदर्शन २०७० (मेडेप) :
- नेपाल सरकार उद्योग मंत्रालयको गरीबि निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम संचालन निर्देशिका २०७० तथा ५ वर्षे रणनीतिक योजना (२०७०/०७१-२०७४/०७५)
- मिति २०७४ साल कार्तिक १८ र १९ गतेको योजना तर्जुमा गोष्ठीबाट प्राप्त सूचनाहरु

अनुसुची ४ : योजना तर्जुमा कार्यमा संलग्न जनशक्तिको बिवरण

१. श्री लोकश लाल शाह , टिम लीडर (संयोजक)

२. श्री लोकेन्द्र प्रसाद पन्त, योजना विज्ञ

३. श्री पृथ्वी राज अवस्थी, योजना सहायक

४ श्री नरेश विष्ट, तथ्याकं संकलक

अनुसुची ५ : पूर्व योजना तर्जूमा गोष्ठीमा सहभागीहरुको नामावली

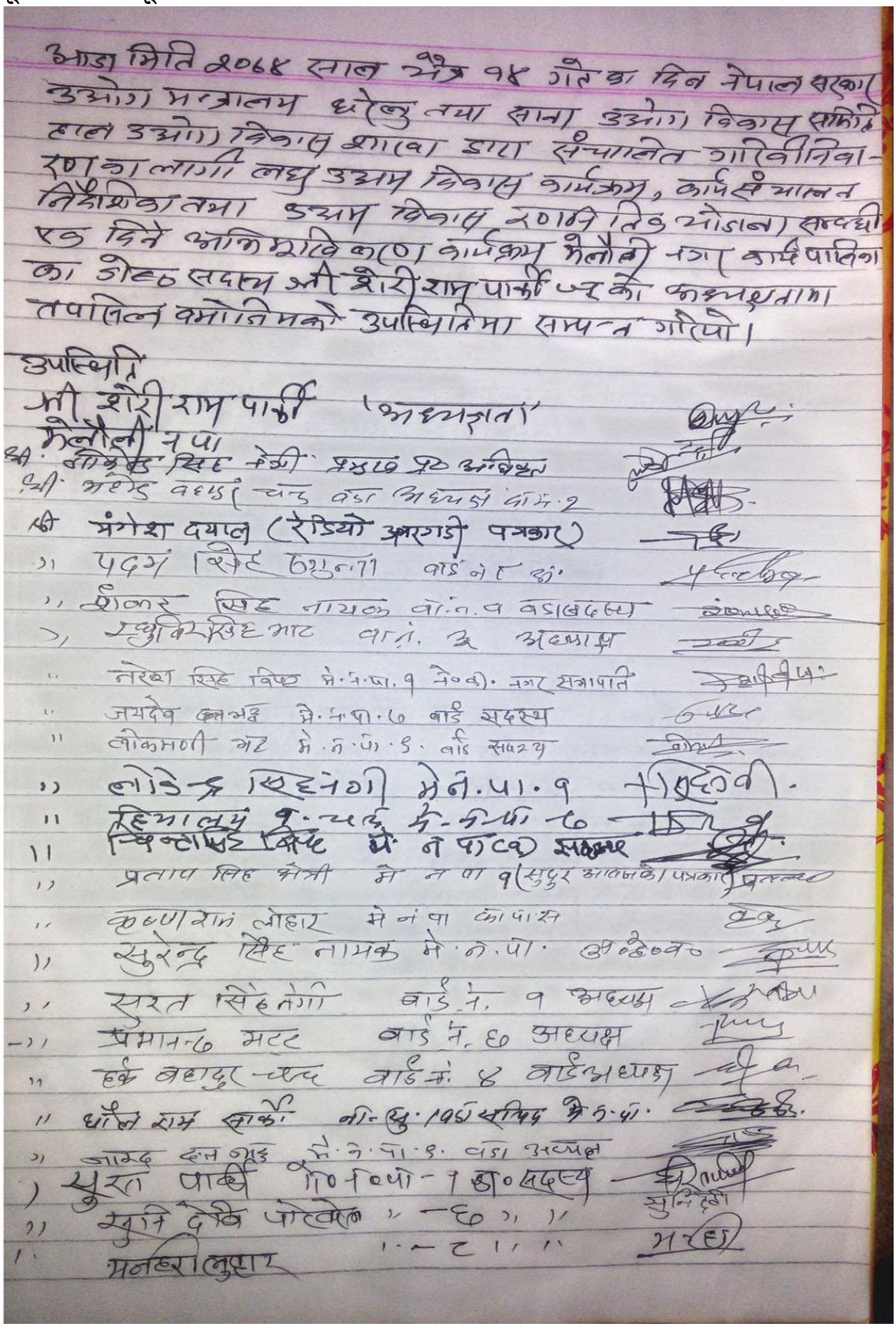

आज मिति २०६४ साल चैत्र १४ गते का दिन नेपाल सरकार उद्योग मन्त्रालय धरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति हाल उद्योग विकास शाखा द्वारा संचालित गरिबीनिवारणका लागी लघु उद्यम विकास कार्यक्रम, कार्यसंचालन निर्देशिका तथा उद्यम विकास रणनीति तिर योजना सम्बन्धी एक दिने अभिमुखिकरण कार्यक्रम मेलौली नगर कार्यपालिका का डेढ सदस्य श्री शेरीराम पार्की ज्यू को अध्यक्षतामा तपसिल बमोजिमको उपस्थितिमा सम्पन्न गरियो।

उपस्थिति

श्री शेरीराम पार्की 'अध्यक्षता'
मेलौली न.पा.
श्री वीरेन्द्र सिंह नेगी प्रमुख प्र.अ.
श्री महेन्द्र बहादुर चन्द वडा अध्यक्ष वा.नं. 2
श्री मंगेश दयाल (रेडियो आरगडी पत्रकार)
,, पदम सिंह बुटना वार्ड नं. 8 वा.
,, शंकर सिंह नायक वा.नं. 9 वडासदस्य
,, रघुवीर सिंह भाट वा.नं. 3 अध्यक्ष
,, नरेश सिंह विष्ट मे.न.पा. 9 नेव्वी. नगर सभापति
,, जयदेव भट्ट मे.न.पा. 6 वार्ड सदस्य
,, लोकमणी भट्ट मे.न.पा. 9 वार्ड सदस्य
,, लोकेन्द्र सिंह नेगी मे.न.पा. 9
,, हिमालय चन्द मे.न.पा. 6
,, चिन्तामणि सिंह मे.न.पा. 9 सदस्य
,, प्रताप सिंह नेगी मे.न.पा. 9 (सुदुर आवाज पत्रकार)
,, कृष्णराम लोहार मे.न.पा. का पास
,, सुरेन्द्र सिंह नायक मे.न.पा. उपाध्यक्ष
,, सुरत सिंह नेगी वार्ड नं. 9 अध्यक्ष
,, प्रेमानन्द भट्ट वार्ड नं. 6 अध्यक्ष
,, हर्क बहादुर चन्द वार्ड नं. 4 वार्ड अध्यक्ष
,, धौल राम सार्की नी.सु. 1 मे.न.पा.
,, जाम्ब दत्त भट्ट मे.न.पा. 9 वडा अध्यक्ष
,, सुरत पार्की मे.न.पा. 1 वडा सदस्य
,, सुनि देवि पोखरेल ,, 6 ,, ,,
,, मनहरी लुहार ,, 8 ,, ,,

२५ द्रोपती भट्ट कार्यपालीका सदस्य मे.न.पा.
२६ मुकुन्द दयाल मे.न.पा. कार्यालय
२७ चन्द्र प्रकाश भट्ट मे.न.पा. - bhattcp22@gmail.com
२८ शुक्र देव भट्ट का.स.
२९ नारायण बहादुर खाँडियेजी
३० द्रोपती दयाल का.पा. सदस्य
३१ उमर सिंह भाट
३२ - नेत्रराज गौतम प्रो.व्य.
३३ बलराम शर्मा लघु उद्यम विकास कार्यक्रम
३४ लोकेश शाह, परामर्शदाता ORDS

विशेष उपस्थिति:

१ श्री रूपा सिंह नामकु
वार्ड प्रमुख, मेलौली गा.पा. कार्यपालिका

निर्णय १. नेपाल सरकार उद्योग मन्त्रालय, कोलु तथा साना उद्योग विकास समिति, उद्योग विकास शाखा द्वारा संचालन हुने आर्थिक विकासका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम, मन्त्रालयबाट प्राप्त विभिन्न नीति निर्देशिका तथा लघु उद्यम विकासको लागि तयार गरिने उद्यम विकास नीति सम्बन्धी पूर्व योजना तर्जुमा सम्बन्धी एक दिने अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न गरियो।

निर्णय नं २, मेलौली गा.पा.को उद्यम विकास योजना निर्माण तथा परामर्श का लागि देहाय बमोजिमको उद्यम विकास योजना निर्माण उप समिति गठन गरियो ।

4885237669, द्रोपती दमाल वडा सदस्य वार्ड नं. १
4883 6864 २, महेन्द्र ब. चन्द वडा अध्यक्ष वार्ड नं. २
4897 2859 ३, रघुवीर सिंह भाट वडा अध्यक्ष वार्ड नं. ३
5875 7172 ४, हर्क बहादुर चन्द " " " ४
५, बलभद्र दमाल वार्ड नं. ५
९७४९१६११७० ४८८९०३५७ ६, पर्मानन्द भट्ट वडा अध्यक्ष वार्ड नं ३ 9761957238
9848890357 ७. जयदेव भट्ट वडा सदस्य वार्ड नं. ७
9842774610 ८. मनहरी बुढा वार्ड नं ८ वडा सदस्य
9848903300 ९. लोकमणि भट्ट वडा सदस्य वार्ड नं. ९,

अनुसुची ६ : अन्तिम योजना गोष्ठीमा सहभागीहरुको नामावली

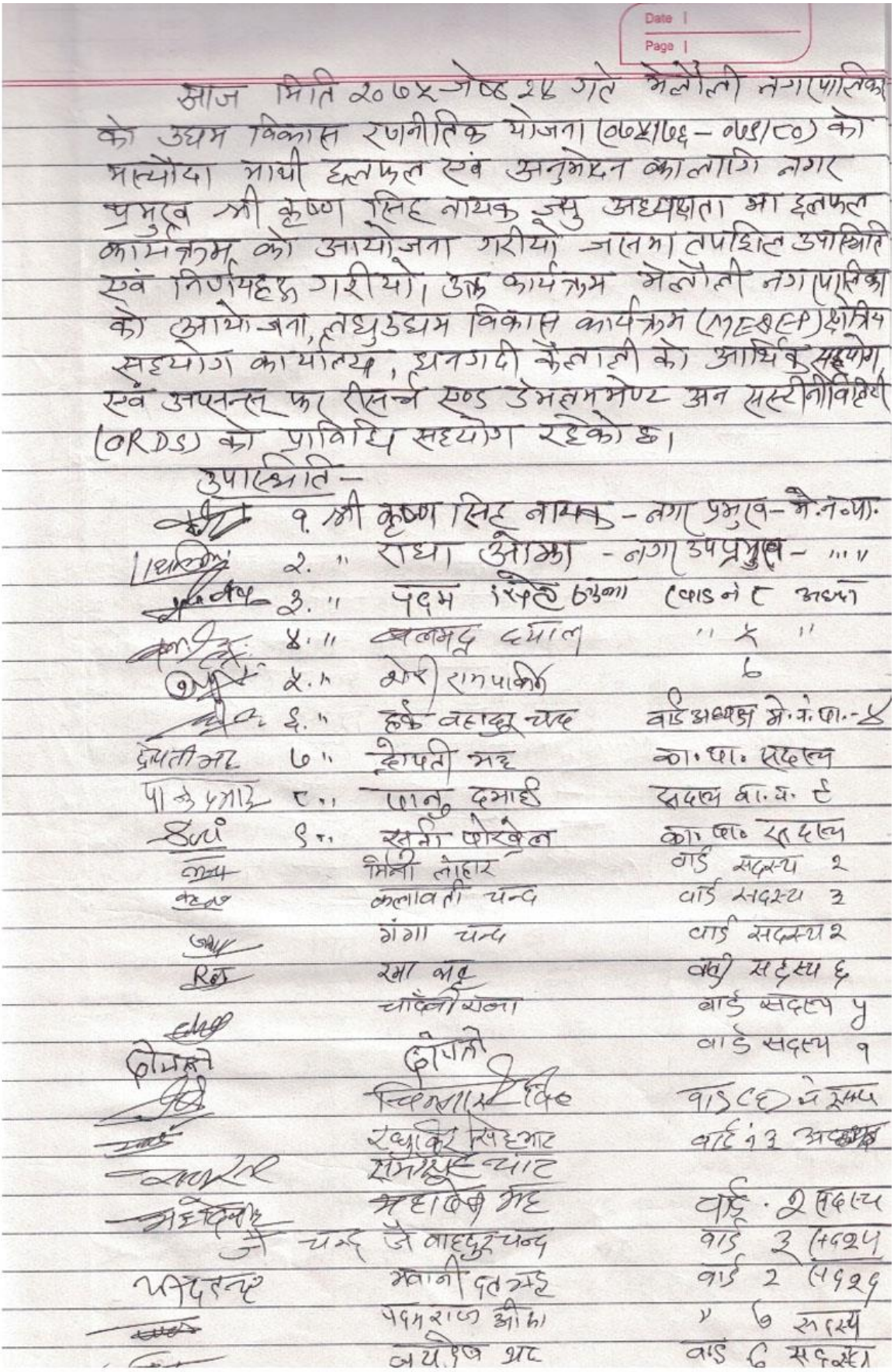

आज मिति २०७५-जेष्ठ २४ गते मेलौली नगरपालिका को उद्यम विकास रणनीतिक योजना (०७५/७६ – ०७९/८०) को मस्यौदा माथी छलफल एवं अनुमोदन का लागि नगर प्रमुख श्री कृष्ण सिंह नायक ज्यु अध्यक्षता मा छलफल कार्यक्रम को आयोजना गरीयो जसमा तपशिल उपस्थिति एवं निर्णयहरु गरीयो। उक्त कार्यक्रम मेलौली नगरपालिका को आयोजना, लघुउद्यम विकास कार्यक्रम (MSEP) क्षेत्रिय सहयोग कार्यालय, धनगढी कैलाली को आर्थिक सहयोग, एवं अपनस्त फर रिसर्च एण्ड डेभलपमेण्ट अन एस्टीनीविहिर्ग (ORDS) को प्राविधि सहयोग रहेको छ।

उपस्थिति –

१. श्री कृष्ण सिंह नायक – नगर प्रमुख – मे.न.पा.
२. " राधा ओझा – नगर उपप्रमुख – " "
३. " पदम सिंह बुढा – CAO मे.न.पा.
४. " बलभद्र दयाल – " " "
५. " श्री रामपाकेर – "
६. " हर्क बहादुर चन्द – वार्ड अध्यक्ष मे.न.पा. – ४
७. " द्रोपती भट्ट – का.प.प. सदस्य
८. " पानु दमाई – वडा का.प. ९
९. " सुनी पोखेल – का.प. सदस्य
मिनी लोहार – वार्ड सदस्य २
कलावती चन्द – वार्ड सदस्य ३
गंगा चन्द – वार्ड सदस्य २
रमा बढ – वार्ड सदस्य ६
चाँदनी रावल – वार्ड सदस्य ५
द्रोपती – वार्ड सदस्य १
विष्णु सिंह – वार्ड सदस्य
रघुवीर सिंह भाट – वार्ड नं ३ अध्यक्ष
रमेश भट्ट
महादेव भट्ट – वार्ड २ सदस्य
जै चन्द जै बाहादुर चन्द – वार्ड ३ सदस्य
भवानी दत्त भट्ट – वार्ड २ सदस्य
पदमराज ओझा – " ७ सदस्य
जयराज भट्ट – वार्ड ६ सदस्य

गणेश दत्त जोशी मे.न.पा. ८ वाड सदस्य
गोरख बहादुर चन्द मे.न.पा. ४ वाड सदस्य
पार्वतीचन्द्रावती चन्द " " " ५ सदस्य
लिला लिला बिक " " " "
द्रोपती दयाल " " १ का.पा.स
काला पार्की " ३ वाड सदस्य
राम सार्की " " २ वाड सदस्य
सिता राना ६ वाड सदस्य
केशवदत्त जोशी " " ५ वा. स.
पुरानन्द भट्ट ६ वा. अध्यक्ष
बहादुर चन्द ५ सदस्य
सूरत पार्की का.पा. सदस्य
धौले राम सार्की वडा सचिव/नि.
सुरत सिंह नेगी मे.न.पा. अध्यक्ष
चिन्तामणि भट्ट वडा सचिव वाड नं. ६
सुरेन्द्र दत्त भट्ट वडा सचिव वाड नं. ४
भानु बहादुर चन्द वडा सचिव २
महेन्द्र ब. चन्द वाड meyor 2.
अर्जित दत्त भट्ट २ नं. वडा कार्यालय सहायक
राजेन्द्र सिंह कार्की 6 नं. वाड अध्यक्ष
हिमाल सिंह जोर मे.न.पा. ६
लक्ष्मी दत्त भट्ट ६ सदस्य
भिम दत्त भट्ट वडा सदस्य ९
शंकर सिंह नायक वडा सदस्य मे.न.पा. वा.नं. १
कृष्ण दत्त कोरंगा वडा सदस्य " वाड नं. ६
गंगेश दयाल
महेन्द्र सिंह नेगी ना.प्रा.स - वडा २
मनहरा लुहार का.पा.स वडा ८
निर्मला चन्द्र निर्मला चन्द्र " " " " 6
लोकेन्द्र सिंह नेगी प्र.प्र.अ. - मे.न.पा.
लोकेश शाह OR-P.S. Mopal,
नारायण दत्त चन्द स्टो.संयोजक मे.न.पा.

निर्णय-१- मलौली न.पा.को उद्यम विकास रणनीतिक योजनाको मस्यौदा माथी छलफल गरी आवश्यक पृष्ठपोषण सहित अनुमोदन गर्ने निर्णय गरीयो।

अनुसुची ७ : समस्या बिश्लेषण तालिका

समस्या विश्लेषण तालिका :					
समस्या तथा सवालहरु	**प्रतिफल**	**समस्याका कारणहरु**	**अर्न्तनिहित कारण**	**समाधानका उपायहरु**	**रणनीति**
प्राकृतिक स्रोत आँकलन नभएको	सम्भावित उद्यमहरुको योजना बनाउन नसकिएको	▪ प्राविधिक दक्ष जनशक्तीहरु नहुनु	▪ सम्वन्धित सस्थाले सहयोग नगरेको ▪ श्रोत आँकलन सम्वन्धी तालिम नपाएको	▪ श्रोत आँकलन सम्वन्धी प्राविधिक तालिमको व्यवस्था ▪ श्रोतहरुको स्थलगत निरीक्षण	▪ वन कार्यालय र वनसंग सम्वन्धित निकायहरुसंग समन्वय गर्ने
विजुली विस्तार नभएको	विधुत शक्तीको प्रयोगमा संचालन हुने उद्यमहरुको स्थापना गर्न नसकिएको	▪ नेपाल सरकारले विधुत विस्तार गर्न नसकेको	▪ समुदायले सशक्त रुपमा माग राख्न नसकेको ▪ स्थानिय स्तरमा सम्भावना नभएको	▪ विधुत विस्तारको लागि सम्बन्धित निकायमा माग गर्ने	▪ गाउपालिका र राजनीतिक दलहरुको संयूक्त प्रयासबाट सम्बन्धित निकायमा पहल गर्ने
लघु कर्जा सहज र सरल तरीकाले उपलब्ध नभएको	आवश्यकता अनुसार उद्यम व्यवसाय संचालनको लागि ऋण पाउन नसकि उद्यमहरु स्थापना गर्न नसकेको	▪ सिमति सदस्यहरु मात्र सहकारीमा आवद्ध ▪ बाहिरी लघु वित्तिय संस्थाहरु उपस्थित नहुनु	▪ सबै घरधुरीबाट सहकारीका सदस्यहरु हुन नसक्नु ▪ सहकारीमा थोरै बचत गर्ने	▪ सहकारीमा बचतको मात्रा बढाउदै लैजाने ▪ बाहिरी वित्तिय संस्थाहरुको उपस्थितिको लागि पहल गर्ने	▪ लघु वित्तिय संस्थाहरुलाई समुदायमा भित्रयाउनको लागि समन्वय गर्ने
उपयूक्त प्रविधि सम्बन्धि जानकारी नभएको	उद्यम स्थापना र संचालनमा प्रयोग नभएको	▪ दुर्गम वस्ती र सानो बजार ▪ सुचना र जानकारीको कमी	▪ सुचना संकलन गर्न नसक्नु ▪ प्रविधि सम्बन्धि ज्ञानको कमी	▪ भ्रमण तथा अवलोकन गर्ने ▪ प्रविधि खरिद तथा व्यवस्थापन गर्ने	▪ गाउपालिका र सहकारीहरुले प्रविधि सम्बन्धि काम गर्ने संस्थाहरुसंग समन्वय गरि प्रविधि भित्राउने
दक्ष जनशक्तीको अभाव	स्थानिय स्तरमा आवश्यक श्रोत व्यक्तिहरुको सहजीकरणमा अभाव	▪ स्थानिय व्यक्तिहरुलाई दक्ष जनशक्तीको रुपमा विकास गर्ने गरि प्राविधिक सीप विकास कार्यक्रमहरु संचालन नभएको	▪ स्थानिय समुदायको जनचाहाना र सीप सदुपयोगको निरन्तरतामा कमी	▪ स्थानिय स्तरमा प्राविधिक सीप विकास कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने	▪ स्थानिय स्तरमा प्राविधिक शिक्षलयहरु स्थापना र संचालन ▪ प्राविधिक सीप विकास कार्यक्रम संचालन गर्ने संस्थाहरुसंग समन्वय गरि कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने

श्रोतः फिल्ड सर्वेक्षण, २०७४

☏ **समाप्त** ☏